VENDIM
Nr. 634, datë 31.7.2026

PËR MIRATIMIN E MARRËVESHJES NDRYSHUESE NR. 1, ME SHKËMBIM LETRASH, TË MARRËVESHJES SË FINANCIMIT, NDËRMJET REPUBLIKËS SË SHQIPËRISË, PËRFAQËSUAR NGA KËSHILLI I MINISTRAVE I REPUBLIKËS SË SHQIPËRISË, DHE KOMISIONIT EVROPIAN, PËR PLANIN SHUMËVJEÇAR TË VEPRIMIT NË FAVOR TË SHQIPËRISË, PËR VITET 2025–2027, NË KUADËR TË INSTRUMENTIT TË ASISTENCËS SË PARAANËTARËSIMIT (IPA III), MIRATUAR ME VENDIMIN NR. 735, DATË 10.12.2025, TË KËSHILLIT TË MINISTRAVE

Në mbështetje të nenit 100 të Kushtetutës dhe të neneve 12, 19 e 23, të ligjit nr. 43/2016, "Për marrëveshjet ndërkombëtare në Republikën e Shqipërisë", të ndryshuar, me propozimin e Kryeministrit, Këshilli i Ministrave

VENDOSI:

Miratimin e marrëveshjes ndryshuese nr. 1, me shkëmbim letrash, të marrëveshjes së financimit, ndërmjet Republikës së Shqipërisë, përfaqësuar nga Këshilli i Ministrave i Republikës së Shqipërisë, dhe Komisionit Evropian, për planin shumëvjeçar të veprimit në favor të Shqipërisë, për vitet 2025–2027, në kuadër të Instrumentit të Asistencës së Paraanëtarësimit (IPA III), miratuar me vendimin nr. 735, datë 10.12.2025, të Këshillit të Ministrave, sipas tekstit që i bashkëlidhet këtij vendimi.

Ky vendim hyn në fuqi pas botimit në Fletoren Zyrtare.

KRYEMINISTËR
Edi Rama

KOMISIONI EVROPIAN
DREJTORIA E PËRGJITHSHME PËR ZGJERIMIN DHE FQINJËSINË LINDORE
B – Ballkani Perëndimor
Drejtor

Bruksel, XXX
ENEST.B/VS

Lënda: Amendimi nr. 1 i marrëveshjes së financimit nëpërmjet shkëmbimit të letrave për planin shumëvjeçar të veprimit në favor të Shqipërisë, për vitet 2025–2027

E nderuar Znj. Çano,

Komisioni dhe autoritetet shqiptare lidhën fillimisht një marrëveshje financimi për planin shumëvjeçar të veprimit në favor të Shqipërisë, për vitet 2025–2027, më 10 dhjetor 2025 (në vijim "Marrëveshja e Financimit").

Ndryshimet e mëposhtme në marrëveshjen e financimit çmohen të nevojshme:

1. Shtojca I e marrëveshjes së financimit do të zëvendësohet me shtojcën I të kësaj letre.

Të gjitha dispozitat e tjera të marrëveshjes së financimit mbeten të pandryshuara.

Ndryshimet e propozuara synojnë të pasqyrojnë ndryshimet që rrjedhin nga dokumentet e veprimit "BE-ja për shtetin e së drejtës dhe demokracinë", "BE-ja për qeverisje të mirë të integruar" dhe "Instrumenti lehtësues për BE-në", pas procesit të rishikimit vjetor 2026, siç janë komunikuar dhe rënë dakord. Këto ndryshime rialokojnë një total prej 7 milionë euro në

vitin 2026, specifikisht 2,8 milionë euro nga prokurimi dhe 4,2 milionë euro nga menaxhimi indirekt në grante në vitin 2026, si edhe 0,2 milionë euro nga prokurimi në menaxhim indirekt në vitin 2027. Në këtë kuadër, për rezultatin 2 shtohet një grant si modalitet zbatimi. Gjithashtu, tabela përmbledhëse përditësohet për të përfshirë modalitetin e grantit; doganat dhe bujqësia shtohen në listën e sektorëve, në kuadër të produktit të pritshëm 2.5, në seksionet e kontekstit dhe analizës së problemit, si dhe të mësimeve të nxjerra; ndërsa hiqet referenca për ndërhyrjet në shkallë të vogël në aktivitetet e renditura në kuadër të produktit 2.5.

Ju lutem përgjigjuni kësaj letre duke shprehur dakordësinë tuaj për ndryshimet e shpjeguara më sipër, duke përdorur modelin e letrës së përgjigjes në shtojcën 1.

Eridana Çano
Koordinatore Kombëtare e IPA-s (NIPAC)
Drejtore e Përgjithshme e Agjencisë Shtetërore të Programimit Strategjik dhe Koordinimit të Ndihmës
Rruga "Kuvajt"
Tiranë, Shqipëri

Ky shkëmbim letrash do të përbëjë amendimin nr. 1 të marrëveshjes së financimit, i cili do të hyjë në fuqi në datën e nënshkrimit të fundit të letrave, pas përfundimit të procedurave të brendshme ligjore të përfituesve të IPA III dhe pranimit të amendimit nga të dy përfituesit e IPA III. Komisioni do t'i njoftojë përfituesit e IPA III për datën e hyrjes në fuqi, e cila do të jetë jo më vonë se 31 dhjetor 2026.

Në pritje të përgjigjeve tuaja që konfirmojnë dakordësinë me këtë amendim.

Me respekt,

Nënshkruar elektronikisht

Valentina Superti

Bashkëlidhur: Letërpërgjigje për pranimin e amendimit, si shtojca 1

Për dijeni: Andi Memeti, zëvendësministër i Financave, Nëpunës Kombëtar Autorizues (NAO), Ministria e Financave, Shqipëri

Sonil Bilaj, Agjencia Shtetërore e Programimit Strategjik dhe Koordinimit të Ndihmës, Shqipëri

SHTOJCA 1

LETËR PËRGJIGJEJE

Tiranë, … 2026

Valentina Superti
Drejtore B – Ballkani Perëndimor
Drejtoria e Përgjithshme për Zgjerimin dhe Fqinjësinë Lindore

Lënda: Përgjigje ndaj kërkesës suaj për amendimin nr. 1, të marrëveshjes së financimit nëpërmjet shkëmbimit të letrave për planin shumëvjeçar të veprimit në favor të Shqipërisë, për periudhën 2025–2027

Referenca: Letra juaj e datës XXX [ref. ARES]

E nderuar Znj. Drejtore,

Në vijim të letrës suaj të lartpërmendur më sipër, ju propozoni ndryshimet e mëposhtme në marrëveshjen e financimit ndërmjet Republikës së Shqipërisë dhe Komisionit Evropian, lidhur me planin shumëvjeçar të veprimit në favor të Shqipërisë, për periudhën 2025–2027 (në vijim "Marrëveshja e financimit"):

1. Shtojca I e marrëveshjes së financimit zëvendësohet me shtojcën I të kësaj letre.

Të gjitha dispozitat e tjera të Marrëveshjes së Financimit mbeten të pandryshuara.

Ndryshimet e propozuara synojnë të pasqyrojnë ndryshimet që rrjedhin nga fletët e veprimit "BE-ja për shtetin e së drejtës dhe demokracinë", "BE-ja për qeverisje të mirë të integruar" dhe "Instrumenti lehtësues për BE-në" pas procesit të rishikimit vjetor 2026, siç janë komunikuar dhe dakordësuar. Këto ndryshime rialokojnë një shumë totale prej 7 milionë euro në vitin 2026, specifikisht 2.8 milionë euro nga prokurimi dhe 4.2 milionë euro nga menaxhimi indirekt drejt granteve në vitin 2026, si dhe 0.2 milionë euro nga prokurimi drejt menaxhimit indirekt në vitin 2027. Në këtë kuadër, për rezultatin 2 shtohet granti si modalitet zbatimi. Më tej, tabela përmbledhëse përditësohet për të përfshirë modalitetin e grantit; doganat dhe bujqësia shtohen në listën e sektorëve nën produktin e pritshëm 2.5, në analizën e kontekstit dhe problematikës dhe në seksionin e mësimeve të nxjerra; ndërsa referenca për ndërhyrjet në shkallë të vogël në aktivitetet e renditura nën produktin e pritshëm 2.5, hiqet.

Në vijim të letrës suaj të lartpërmendur, lidhur me miratimin e angazhimit financiar për vitin 2025, me anë të kësaj pranoj amendimin nr. 1 të marrëveshjes së financimit. Ky amendim hyn në fuqi në datën e nënshkrimit të fundit të letrës, pas përfundimit të procedurave të brendshme ligjore të përfituesit të IPA III. Komisioni njofton përfituesin e IPA III për hyrjen në fuqi, e cila do të jetë jo më vonë se data 31 dhjetor 2027.

Me respekt,

.....
Koordinatori Kombëtar i IPA-s

AL

KY VEPRIM FINANCOHET NGA BASHKIMI EVROPIAN

SHTOJCA I
E MARRËVESHJES SË FINANCIMIT MBI PLANIN SHUMËVJEÇAR TË VEPRIMIT NË FAVOR TË SHQIPËRISË,
PËR PERIUDHËN 2025–2027

DOKUMENTI I VEPRIMIT PËR VEPRIMIN SHUMËVJEÇAR NË FAVOR TË SHQIPËRISË,
PËR PERIUDHËN 2025–2027

1.1 Përmbledhje: Tabela përmbledhëse e veprimit

Titulli **OPSYS** *(Sistemi Operacional i Komisionit Evropian për Menaxhimin e Projekteve dhe Kontratave)* **Akti themelor**	Plani shumëvjeçar i veprimit në favor të Shqipërisë për vitet 2025–2027; Vendimi Zbatues i Komisionit për financimin e planit shumëvjeçar të veprimit në favor të Ballkanit Perëndimor për vitet 2025–2027; Referenca e biznesit të OPSYS: FD-2328; Numri i nivelit 1 të angazhimit: <referenca 1> për vitin financiar 2025; <referenca 2> për vitin financiar 2026; dhe <referenca 3> për vitin financiar 2027; Financuar në kuadrin e Instrumentit për Asistencën e Paraaderimit (IPA III).
Përfituesi i veprimit	Veprimi do të zbatohet në Shqipëri.
Dokumenti programues	Kuadri programues IPA III.
Lidhja me dokumentet përkatëse të programimit strategjik	Dritarja 1: Sundimi i ligjit, të drejtat themelore dhe demokracia; Dritarja 2: Qeverisja e mirë, përafrimi me *acquis*-in e BE-së, marrëdhënie të mira fqinjësore dhe komunikim strategjik; Dritarja 4: Konkurrueshmëria dhe rritja gjithëpërfshirëse.
INFORMACION MBI BUXHETIN	

Shumat përkatëse	Kostoja totale e vlerësuar: 100 000 000 euro; Shuma totale e kontributit nga buxheti i BE-së është 100 000 000 euro, nga e cila 33 563 000 euro në vitin 2025, 30 000 000 euro në vitin 2026 dhe 36 437 000 euro në vitin 2027. Linja(t) e buxhetit (artikull, zë): Linja e buxhetit: 15.020101.01: - Për vitin 2025 – 25 563 000 euro; - Për vitin 2026 – 30 000 000 euro; - Për vitin 2027 – 36 437 000 euro. Linja e buxhetit: 15.020201: - Për vitin 2025 – 8 000 000 euro. Kontributi nga buxheti i përgjithshëm i Bashkimit Evropian varet nga disponueshmëria e alokimeve përkatëse për vitet financiare përkatëse, pas miratimit të buxhetit vjetor përkatës ose siç parashikohet në sistemin e të dymbëdhjetave të përkohshme.
MENAXHIMI DHE ZBATIMI	
Modalitetet e zbatimit (mënyra e menaxhimit dhe metodat e ofrimit)	**Menaxhim direkt nëpërmjet:** - Granteve (përfshirë edhe grantet e binjakëzimit); - Prokurimit. **Menaxhim indirekt** me subjekte që do të zgjidhen në përputhje me kriteret e përcaktuara në seksionin 4.3.3.
Afati për lidhjen e marrëveshjes shumëvjeçare të financimit	Jo më vonë se data 31 dhjetor 2026, për alokimin e vitit 2025.
Afati për shkëmbimin e letrave ose për letrën e njoftimit mbi alokimet buxhetore vjetore pasuese për zbatimin e marrëveshjes së financimit	Për angazhimin buxhetor të vitit 2026: jo më vonë se data 31 dhjetor 2027. Për angazhimin buxhetor të vitit 2027: jo më vonë se data 31 dhjetor 2028.
Afati për përfundimin/angazhimet ligjore	3 vjet pas datës së lidhjes së marrëveshjes së financimit, për alokimin e vitit 2025 (ose 3 vjet nga data e përfundimit të shkëmbimit të letrave ose të letrës së njoftimit për këstet buxhetore pasuese), me përjashtim të rasteve të përmendura në nenin 114(2) të rregullores financiare.

1.2 Përmbledhja e veprimit

Ky veprim mbështet përgatitjen e Shqipërisë për anëtarësim të ardhshëm në BE, duke avancuar agjendën e saj të reformave në sektorë të ndryshëm brenda procesit të anëtarësimit. Ai përputhet plotësisht me prioritetet tematike të IPA III dhe plotëson programin për reformë dhe rritje për Shqipërinë, siç është përcaktuar në Agjendën Kombëtare të Reformave të miratuar më 10 tetor 2024.

Në kuadër të fushës së mbështetjes 1 (dritarja 1), ky veprim forcon sundimin e ligjit, të drejtat themelore dhe demokracinë. Ai përqendrohet kryesisht në reformën në drejtësi, eficiencën gjyqësore, luftën kundër krimit të organizuar, pastrimin e parave dhe korrupsionin e nivelit të lartë, si dhe në rritjen e kapaciteteve të Shqipërisë për të përballuar sfidat ndërsektoriale, të tilla si: siguria kibernetike, parandalimi i ekstremizmit të dhunshëm dhe antiterrorizmi. Gjithashtu, promovon të drejtat e njeriut dhe forcon institucionet demokratike.

Në kuadër të fushës së mbështetjes 2 (dritarja 2), ky veprim promovon reforma të qeverisjes në nivelet qendrore dhe lokale, veçanërisht për të përmirësuar eficiencën, transparencën dhe llogaridhënien e administratës publike dhe menaxhimit financiar publik. Ai, gjithashtu, mbështet INSTAT-in në përputhjen e mëtejshme të sistemit statistikor të Shqipërisë me kërkesat e BE-së. Gjithashtu, ky veprim lehtëson përafrimin me *acquis*-in, ndërtimin e kapaciteteve për anëtarësimin në BE dhe përgatitjen e Shqipërisë për programet e ardhshme të BE-së, përfshirë fondet e politikës së kohezionit, kryesisht përmes strukturës së integrimit në BE.

Në kuadër të fushës së mbështetjes 3 (dritaret 3 dhe 4), ky veprim mbështet tranzicionin e gjelbër dhe digjital të Shqipërisë, veçanërisht duke nxitur një sektor konkurrues dhe të qëndrueshëm të lëndëve të para kritike, të integruar në zinxhirin industrial të vlerës së BE-së. Ai ndihmon në përafrimin e kuadrit të Shqipërisë për lëndët e para kritike ***(CRM/LPK)*** me *acquis*-in e BE-së, mbështet zbatimin e hartës rrugore të Qendrës Rajonale të Inovacionit për Materialet, zhvillon kapacitetet institucionale në kërkimin dhe inovacionin në sektorin e CRM-së, dhe përditëson hartën e burimeve kryesore minerale për të lehtësuar investimet e qëndrueshme në sektor, përfshirë integrimin në zinxhirët e furnizimit të BE-së.

Ky veprim është plotësisht në përputhje ose kontribuon drejtpërdrejt në zbatimin e prioriteteve dhe iniciativave kryesore të BE-së në rajon, duke përfshirë agjendat për gjelbërimin, digjitalizimin, inovacionin, kërkimin, arsimin, kulturën, rininë dhe sportin për Ballkanin Perëndimor. Ky veprim, gjithashtu, kontribuon në Agjendën për Zhvillim të Qëndrueshëm 2030, duke synuar disa objektiva të zhvillimit të qëndrueshëm, qoftë drejtpërdrejt, qoftë në mënyrë ndërsektoriale.

1.3 Përfituesi(t) i/e veprimit

Ky veprim do të zbatohet në Republikën e Shqipërisë, e cila më tej do të referohet si Shqipëri.

1. Qëllimi i veprimit (përse)

2.1. Arsyetimi i përgjithshëm

Fusha e mbështetjes #1: Sundimi i ligjit, të drejtat themelore dhe demokracia

Sundimi i ligjit – Reforma në sektorin e drejtësisë

Veprimi i propozuar bazohet në mbështetjen aktuale të Shqipërisë për zbatimin e reformës në sektorin e drejtësisë, me fokus të veçantë në vazhdimin e përmirësimit të kapaciteteve të institucioneve qeverisëse të sistemit gjyqësor dhe në përmirësimin e vazhdueshëm të edukimit ligjor, si dhe në mbështetjen e Ministrisë së Drejtësisë në kapacitetin e saj të koordinimit, me qëllimin përfundimtar të forcimit të cilësisë, pavarësisë, eficiencës gjyqësore dhe llogaridhënies, në mënyrë që të konsolidohet progresi i arritur deri tani për të përmbushur kërkesat e integrimit në BE. Konsolidimi i zbatimit të reformës në sektorin e drejtësisë udhëhiqet nga Udhërrëfyesi i Sundimit të Ligjit,[1] e cila përcakton masat për të rritur pavarësinë, llogaridhënien, cilësinë dhe efikasitetin e institucioneve të drejtësisë, në përputhje me standardet evropiane. Në të njëjtën kohë, pasqyron mbështetjen për të trajtuar boshllëqet kryesore në kuadrin e procesit të negociatave për kapitullin 23, sipas Standardeve të Përkohshme[2]. Këto masa përfshijnë vlerësime të rregullta të kuadrit ligjor, vlerësime të performancës institucionale, mbështetje për përmirësimin e programeve të trajnimit, mbështetje për koordinimin dhe forcimin e bashkëpunimit, si dhe përdorimin e standardeve më të mira të verifikimit sa herë që është e zbatueshme, si dhe shkëmbimin ndërmjet kolegëve të standardeve dhe praktikave më të mira të BE-së. Forcimi i koordinimit midis institucioneve qeverisëse të sistemit gjyqësor, duke përfshirë Këshillin e Lartë Gjyqësor (KLGJ), Këshillin e Lartë të Prokurorisë (KLP), Inspektoratin e Lartë të Drejtësisë (ILD), si dhe Shkollën e Magjistraturës, dhe kur është e nevojshme Ministrinë e Drejtësisë, është thelbësor për këto përpjekje dhe kritik për zbatimin e qëndrueshëm të politikave, përmirësimet e menaxhimit të burimeve dhe ndikimin e përgjithshëm të reformës në drejtësi.

Në përputhje me kuadrin e programimit IPA III, ky veprim luan rol kyç në avancimin e reformave në drejtësi të Shqipërisë, duke harmonizuar kuadrot ligjorë dhe institucionalë me standardet e BE-së. Për më tepër, veprimi plotëson strukturën horizontale të BE-së për Ballkanin Perëndimor dhe Turqinë, me Këshillin e Evropës, duke i mundësuar përfituesve të përmbushin agjendat e tyre të reformave në fushën e sundimit të ligjit.

---

[1] Miratuar nga Këshilli i Ministrave me vendimin nr. 736, datë 13.12.2023.

[2] https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2024/10/15/second-meeting-of-the-accession-conference-with-albania-at-ministerial-level/

Për më tepër, ky veprim mbështet, gjithashtu, Objektivin e Zhvillimit të Qëndrueshëm (SDG/OZhQ) 16. Duke forcuar pavarësinë gjyqësore, duke përmirësuar transparencën institucionale dhe duke rritur përpjekjet për ndërtimin e kapaciteteve, veprimi përputhet me Agjendën 2030 për Zhvillim të Qëndrueshëm.

Të drejtat themelore

Angazhimi i Shqipërisë ndaj të drejtave themelore është një shtyllë kyçe e politikës së saj të brendshme dhe kusht themelor për integrimin në BE. Ky angazhim është përfshirë në Kushtetutën e Shqipërisë, konventat ndërkombëtare të të drejtave të njeriut të ratifikuara nga Shqipëria, si dhe në ligjet dhe dokumentet strategjike kombëtare, lidhur me integrimin në BE. Veprimi kontribuon në zbatimin e Planit Kombëtar për Integrimin Evropian 2024–2026, i cili i jep përparësi mbrojtjes dhe promovimit të të drejtave themelore, në përputhje me detyrimet ndërkombëtare sipas sistemit të OKB-së, *acquis*-it të BE-së dhe standardeve të Këshillit të Evropës, duke garantuar që Kartat Evropiane të të Drejtave Themelore të zbatohen plotësisht në Shqipëri pas anëtarësimit në BE.

Veprimi është, gjithashtu, në përputhje me Udhërrëfyesin për Sundimin e Ligjit të Shqipërisë 2024–2030, që kërkon përafrim me *acquis*-in e BE-së, forcimin e institucioneve të të drejtave të njeriut dhe përmirësimin e mekanizmave të mbledhjes së të dhënave. Ai synon prioritetet politike të Komisionit Evropian për periudhën 2025–2027, të pasqyruara në kuadrin programues IPA III 2021–2027, të cilat theksojnë përmirësimin e mbrojtjes së të drejtave të njeriut dhe raportimit në kontekstin e procesit të anëtarësimit të Shqipërisë në BE.

Veprimi do të mbështesë këto objektiva, duke siguruar përafrimin ligjor me standardet e BE-së dhe ato ndërkombëtare, duke përfshirë të drejtat mbi pronën, zbatimin e rekomandimeve të organeve përkatëse të monitorimit dhe forcimin e arritjeve të Shqipërisë në respektimin dhe zbatimin praktik të të drejtave themelore. Fushat e veçanta të fokusit përfshijnë mbrojtjen e të dhënave, lirinë e shprehjes, pluralizmin mediatik, antidiskriminimin, barazinë gjinore, të drejtat e fëmijëve, të drejtat mbi pronën, të drejtat procedurale dhe të drejtat e viktimave të krimit. Në përputhje me Agjendën për Zhvillim të Qëndrueshëm 2030[3], Veprimi kontribuon, gjithashtu, në OZhQ 16.6 (zhvillimin e institucioneve të përgjegjshme dhe transparente), OZhQ 5 (barazia gjinore) dhe OZhQ 10 (ulja e pabarazive).

Zbatimi i ligjit

Veprimi i propozuar mbështet objektivin e përgjithshëm të dritares 1 të IPA-s, me një fokus të veçantë në prioritetin tematik 3: Lufta kundër krimit të organizuar dhe siguria. Raporti i vlerësimit të Komisionit Evropian për Shqipërinë (korrik 2023) thekson përparimin e dukshëm dhe sfidat e vazhdueshme në forcimin e shtetit të së drejtës/sundimit të ligjit dhe luftën kundër krimit të organizuar dhe korrupsionit. Në përgjithësi, veprimi synon të intensifikojë përpjekjet për të luftuar rrjetet e krimit të organizuar, korrupsionin në nivele të larta dhe pastrimin e parave, duke forcuar aftësitë e inteligjencës, duke zhvilluar trajnime të rregullta dhe duke rritur operacionet e përbashkëta, në përputhje me prioritetet dhe masat e "Strategjisë për Luftën kundër Krimit të Organizuar dhe Krimeve të Rënda 2021–2025" dhe "Strategjisë Kombëtare për Parandalimin e Pastrimit të Parave dhe Financimit të Terrorizmit 2024–2030".

Këto nisma janë plotësuese të "Agjendës së Reformës së Shqipërisë (2024)", e cila thekson nevojën për të forcuar luftën kundër krimit të organizuar dhe kornizave antikorrupsion. Veprimi synon të krijojë një sistem të qëndrueshëm dhe të besueshëm kundër pastrimit të parave dhe të lehtësojë zbatimin efektiv dhe në kohë të planit të veprimit të vlerësimit kombëtar të riskut (NRA/VKR) për vitet 2024–2027. Për më tepër, veprimi mbështet pjesëmarrjen aktive të Shqipërisë në EMPACT (*Platforma Evropiane Multidisiplinore kundër Kërcënimeve Kriminale*) dhe bashkëpunimin e ngushtë me EUROJUST-in *(Agjencia e Bashkimit Evropian për Bashkëpunim Gjyqësor në Çështjet Penale)*, EUROPOL-in *(Agjencia e Bashkimit Evropian për Zbatimin e Ligji)* dhe ENFAST-in *(Rrjeti Evropian i Ekipeve Kërkuese Aktive të të*

[3] OZHQ 16: Paqja, drejtësia dhe institucionet e forta, konkretisht objektivat 16.3 (promovimi i sundimit të ligjit dhe aksesi i barabartë në drejtësi) dhe 16.6 (zhvillimi i institucioneve të përgjegjshme dhe transparente).

Arratisurve), EPPO-në *(*Zyra e Prokurorit Publik Evropian), OLAF-in *(Zyra Evropiane Kundër Mashtrimit)* dhe INTERPOL-in *(Organizata Ndërkombëtare e Policisë Kriminale)*. Në përfundim, veprimi synon të mbështesë hetimin dhe ndjekjen penale të krimit mjedisor, në përputhje me direktivën e re të BE-së për krimin mjedisor. Këto prioritete i përgjigjen drejtpërdrejt komunikimit të Komisionit Evropian të vitit 2023 mbi politikën e zgjerimit të BE-së, e cila thekson nevojën që vendet kandidate të provojnë një arritje të fuqishme të hetimeve proaktive, ndjekjeve penale dhe vendimeve përfundimtare në çështjet e korrupsionit, krimit të organizuar dhe pastrimit të parave.

Demokracia

Objektivi kryesor i angazhimit të Bashkimit Evropian në Ballkanin Perëndimor është përgatitja e vendeve kandidate për të përmbushur kërkesat e anëtarësimit, duke përfshirë mbështetjen e funksionimit të institucioneve demokratike. Ky veprim përqendrohet konkretisht në: i. procesin zgjedhor, duke përfshirë funksionimin e administratës zgjedhore, median në fushatën zgjedhore dhe financimin e partive politike dhe fushatave zgjedhore; dhe ii. funksionimin e parlamenteve në një sistem demokratik. Në veçanti, do të fokusohet në garantimin që institucionet demokratike të jenë të pajisura me burime të mjaftueshme dhe të funksionojnë në mënyrë efektive, në përputhje me parimet kushtetuese, qeverisjen e mirë dhe rekomandimet e Komisionit të Venecias. Në këtë drejtim, veprimi do të kontribuojë në forcimin e funksioneve mbikëqyrëse parlamentare të Shqipërisë, përmirësimin e dialogut politik dhe rritjen e rolit të institucioneve demokratike.

Ky veprim mbështet Planin Kombëtar të Shqipërisë për Integrimin Evropian 2024–2026, duke kontribuar njëkohësisht në zbatimin e ndryshimeve ligjore të marsit 2023, që forcuan rolin e Parlamentit në procesin e integrimit në BE. Ai përparon qëllimet e Udhërrëfyesit të Dytë për Funksionimin e Institucioneve Demokratike, duke promovuar zgjedhje të lira dhe të ndershme, pluralizmin e medias dhe transparencën e partive politike, ndërkohë që rrit transparencën parlamentare, llogaridhënien (horizontale dhe vertikale), integritetin dhe mbikëqyrjen e institucioneve të pavarura. Gjithashtu, ky veprim mbështet Udhërrëfyesin e Shtetit të së Drejtës/ Sundimit të Ligjit dhe Agjendën Kombëtare të Reformës, duke forcuar lirinë e medias, përmirësuar kapacitetin e Autoritetit të Mediave Audiovizive dhe duke garantuar autonomi rregullatore për të përafruar standardet kombëtare të medias me ato evropiane.

Fusha e mbështetjes #2: Qeverisje e Mirë, përafrimi me *acquis*-in e BE-së, marrëdhënie të mira fqinjësore dhe komunikim strategjik

Veprimet e propozuara mbështesin objektivin e përgjithshëm të dritares 2 të IPA-s: Qeverisja e Mirë dhe Reforma e Administratës Publike, duke siguruar kapacitet institucional efektiv dhe menaxhim të qëndrueshëm financiar publik; si dhe duke mbështetur kapacitetin e administratës publike shqiptare për integrimin në BE.

Reforma e Administratës Publike, Shërbimi Civil, Menaxhimi i Burimeve Njerëzore

Reforma e Administratës Publike (RAP) mbetet prioritet kryesor i qeverisë shqiptare, duke shërbyer si instrument i rëndësishëm për përmirësimin e ofrimit të shërbimeve publike dhe për përmbushjen e kërkesave të integrimit në BE. Kjo mbështetje është në përputhje me metodologjinë e avancuar të zgjerimit të Komisionit Evropian, ku reforma e administratës publike përfshihet në grupin 1, grupin e themelorëve, dhe për këtë arsye konsiderohet thelbësore për zbatimin e politikave dhe legjislacionit të BE-së.

Sipas qëndrimit të përbashkët të Bashkimit Evropian për grupin 1, Shqipëria ka bërë përparim të moderuar në kuadrin e Reformës së Administratës Publike (RAP). Strategjia e RAP-it (e parashikuar të miratohet më vonë në vitin 2025) synon të ndërtojë një administratë publike efikase, profesionale, të paanshme dhe të përgjegjshme, përfshirë dhe nivelin lokal, për t'i shërbyer më mirë qytetarëve dhe bizneseve. Këto ambicie pasqyrohen, gjithashtu, në Udhërrëfyesin e RAP-it të miratuar në kuadër të negociatave për anëtarësim.

Ky veprim mbështet drejtpërdrejt këto objektiva, duke forcuar kuadrin institucional, duke mbështetur një shërbim civil profesional dhe të bazuar në meritë, duke rritur transparencën dhe efikasitetin e menaxhimit të burimeve njerëzore në administratën publike; dhe duke ofruar mbështetje për forcimin e reformave administrative në sektorët kyç, me fokus të veçantë në sektorët e cenueshëm ndaj korrupsionit.

Qeverisje vendore dhe shumënivelëshe

Kuadri legjislativ i Shqipërisë për qeverisjen shumënivelëshe është në përputhje me standardet evropiane, siç pasqyrohet në ratifikimin e Kartës Evropiane të Vetëqeverisjes Vendore.

Ky veprim kontribuon në zbatimin e Strategjisë Kombëtare për Decentralizimin dhe Qeverisjen Vendore, Kornizës Strategjike Kombëtare për Reformën e Administratës Publike dhe Udhërrëfyesit për PAR 2023–2030. Ai adreson prioritetet kryesore në kuadër të dritares 2 të Kuadrit Programues IPA III, konkretisht prioritetin tematik 1: Qeverisja e mirë dhe prioritetin tematik 2: Kapaciteti administrativ dhe përputhshmëria me *acquis*-in e BE-së.

Duke investuar në kapacitetet e administratës publike në nivel të qeverisjes vendore, veprimi synon të ndërtojë ekspertizën e nevojshme për zbatimin efektiv të politikave sektoriale dhe legjislacionit të miratuar. Ai, gjithashtu, siguron plotësueshmëri ndërsektoriale me iniciativat e ndërtimit të kapaciteteve administrative në kuadër të dritareve të tjera IPA, duke përforcuar një qasje të të gjithë qeverisë ndaj përmirësimeve të qeverisjes dhe ofrimit të shërbimeve.

Menaxhimi i financave publike (MFP), prokurimi publik, auditimi i jashtëm dhe statistikat

Veprimi do të mbështesë reformat e vazhdueshme në fushat e menaxhimit të financave publike, prokurimit publik, mobilizimit të të ardhurave të brendshme, auditimit të jashtëm dhe statistikave. Këto masa janë në përputhje me Kornizën Programuese IPA III dhe synojnë të arrijnë qëndrueshmëri fiskale, menaxhim efikas të financave publike, menaxhim të përmirësuar të burimeve publike dhe transparencë të përmirësuar.

Veprimi është në përputhje me Udhërrëfyesin për Reformën e Administratës Publike, e cila përfshin masa mbi menaxhimin e financave publike (MFP). Udhërrëfyesi thekson rëndësinë e menaxhimit transparent dhe të qëndrueshëm të financave publike për arritjen e objektivave politike, duke siguruar sisteme efektive kontrolli, prokurimi dhe mbikëqyrjeje. Ky veprim është, gjithashtu, në përputhje me Strategjinë për Menaxhimin e Financave Publike (2023–2030) të miratuar nga qeveria.

Veprimi, gjithashtu, përputhet me strategjinë afatmesme të të ardhurave të miratuar së fundmi, e cila synon të rrisë të ardhurat fiskale përmes përmirësimit të masave të politikës tatimore, si dhe reformave në administratën tatimore dhe doganore. Në fushat e taksimit, do t'i kushtohet vëmendje e veçantë përputhjes me *acquis*-in e BE-së dhe detyrimeve ndërkombëtare tatimore.

Veprimi do të mbështesë, gjithashtu, reformat e vazhdueshme në fushën e prokurimeve publike, siç kërkohet për anëtarësimin në BE dhe siç parashikohet në Strategjinë e Prokurimeve Publike të Qeverisë (2024–2030). Brenda fushës së prokurimit, do t'i kushtohet vëmendje e veçantë promovimit të prokurimit të gjelbër dhe social, në përputhje me Agjendën e Gjelbër për Ballkanin Perëndimor; si dhe mbështetjes së reformave që lidhen me strategjitë më të zgjeruara kundër korrupsionit.

Kuadri programues IPA III identifikon përmirësimin e kapaciteteve të auditimit të jashtëm si prioritet në kuadër të përparësisë tematike 1: Qeverisja e mirë; dhe veprimi do të përfshijë mbështetje të dedikuar për institucionin e lartë të auditimit. Ky veprim do të mbështesë reformat mbi auditimin e jashtëm, të përfshira në Strategjinë për Menaxhimin e Financave Publike dhe në strategjinë e miratuar nga institucioni i lartë i auditimit të Shqipërisë. Masat kryesore përfshijnë forcimin e kuadrit rregullator, përmirësimin e metodologjive të auditimit dhe investimin në burimet njerëzore për të rritur efektivitetin e auditimit dhe komunikimin e gjetjeve të auditimit; ndërsa garantohet përputhja e vazhdueshme dhe e avancuar me standardet

INTOSAI *(Organizata Ndërkombëtare e Institucioneve të Larta të Auditimit)* dhe ISSAI *(Standardet Ndërkombëtare të Institucioneve të Larta të Auditimit)*.

Së fundi, veprimi do të mbështesë fushën e statistikave. Përfundimet e përbashkëta të dialogut ekonomik dhe financiar 2024 ndërmjet BE-së dhe Ballkanit Perëndimor theksojnë rëndësinë e përputhjes së mëtejshme, duke nënvizuar modernizimin e proceseve statistikore, përmirësimin e mbledhjes dhe sigurisë së të dhënave, si dhe përmirësimin e infrastrukturës digjitale për të siguruar raportim statistikor të besueshëm. Përputhja e metodologjive statistikore me rregulloren e ESA-s (Sistemit Evropian të Llogarive) në fuqi është thelbësore për llogaritjen e treguesve kryesorë ekonomikë si GDP/PBB dhe GNI/BNP, duke mbështetur kështu përputhshmërinë e Shqipërisë me kërkesat e sistemit statistikor të BE-së. Veprimi do të mbështesë masat dhe reformat e përfshira në Programin e Statistikave Zyrtare të Shqipërisë 2022–2026 dhe pasuesin e tij, si dhe masat e kërkuara për anëtarësimin në BE (kapitulli 18 – statistika), me fokus të rëndësishëm në statistikat makroekonomike dhe financat publike; përmirësimin e menaxhimit dhe sigurisë së të dhënave dhe sigurisë kibernetike.

EUIF, Instrumenti Lehtësues për Integrimin Evropian

Qëllimi kryesor i këtij veprimi është të forcojë kapacitetin dhe llogaridhënien e administratës publike shqiptare në përgatitjet për anëtarësimin në BE. Në përputhje me kuadrin programues IPA III, ky objektiv është një prioritet ndërsektorial dhe plotëson ndërtimin e kapacitetit administrativ në kuadër të dritareve të tjera, në përputhje me qasjen sektoriale. Veprimi mbështet objektivat e prioritetit tematik 2, të dritares 2 të IPA-s, e cila fokusohet në forcimin e kapacitetit administrativ të vendit dhe përputhjen e politikave dhe legjislacionit të tij me kërkesat e BE-së, si dhe përmbushjen e detyrimeve të anëtarësimit në BE.

Mbështetja do të kontribuojë në përmirësimin e kapacitetit për të drejtuar procesin e reformës, duke përfshirë përmes koordinimit të zbatimit të Agjendës së Reformës dhe përputhjes dhe zbatimit të mëtejshëm të kërkesave të *acquis*-it të BE-së. Ky veprim, gjithashtu, mbështet prioritetin tematik 1, të dritares 2 të IPA-s, e cila fokusohet në qeverisjen e mirë dhe horizontalisht në dritaret e tjera të IPA III, duke kontribuar kështu në procesin e përgjithshëm të integrimit. **EUIF/ILIE *(Instrumenti Lehtësues për Integrimin Evropian)*** mbështet, gjithashtu, zbatimin e IPA III, përgatitjet në kuadër të kapitullit 22 të negociatave të anëtarësimit dhe ofrimin e mbështetjes për veprime individuale, duke qenë një mjet financiar fleksibël i aftë që të mobilizojë shpejt burime për nevoja emergjente për të mbështetur integrimin.

Fusha e mbështetjes #3: Agjenda e gjelbër dhe lidhshmëria e qëndrueshme & konkurrueshmëria dhe rritja gjithëpërfshirëse

Veprimi i propozuar paraqitet si pasojë e Ligjit për Lëndët e Para Kritike (CRMA) të Bashkimit Evropian,[4] i cili krijon një kornizë për sigurimin e një furnizimi të sigurt dhe të qëndrueshëm të lëndëve të para kritike. Plani i Veprimit për Lëndët e Para Kritike[5] përcakton qartë objektivin e BE-së për të angazhuar vendet me burime të pasura, përfshirë Ballkanin Perëndimor, duke njohur rëndësinë e integrimit të Ballkanit Perëndimor në zinxhirët e furnizimit të BE-së. Objektivat e veprimit janë në përputhje me kuadrin programues IPA III[6], veçanërisht në kuadër të dritares 4, të prioritetit tematik 2: Zhvillimi i sektorit privat, tregtia, kërkimi dhe inovacioni, ku qëllimi është përmirësimi i mjedisit të biznesit, ekosistemit të inovacionit dhe klimës së investimeve të përfituesve, duke promovuar integrimin me zinxhirët industrialë të vlerës së BE-së. Objektivat e veprimit janë, gjithashtu, në përputhje me dritaren

[4] Rregullorja (BE) 2024/1252, e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit, datë 11 prill 2024, për krijimin e një kuadri për garantimin e furnizimit të sigurt dhe të qëndrueshëm të lëndëve të para kritike dhe për ndryshimin e rregulloreve (BE) nr. 168/2013, (BE) 2018/858, (BE) 2018/1724 dhe (BE) 2019/1020.

[5] Plani i Veprimit për Lëndët e Para Kritike, COM/KKE (Komunikimi i Komisionit Evropian) nr. 474, i vitit 2020, përfundimtar.

[6] Vendimi i Zbatuar i Komisionit, datë 10.12.2021, për miratimin e Kuadrit Programues të Instrumentit të Asistencës Paraanëtarësimit (IPA III) për periudhën 2021–2027.

3 “Agjenda e gjelbër dhe lidhshmëria e qëndrueshme”, Prioriteti tematik I: Mjedisi dhe ndryshimet klimatike, duke u fokusuar, gjithashtu, në rikthimin e degradimit mjedisor, uljen e niveleve të ndotjes industriale dhe kimike, si dhe asgjësimin e duhur të mbetjeve të rrezikshme dhe të nxjerra nga minierat.

Do t’i jepet vëmendje e veçantë prodhimit dhe përdorimit të qëndrueshëm të lëndëve të para kritike, të nevojshme për ekonominë e gjelbër dhe neutrale ndaj klimës, në përputhje me parimet e ekonomisë së gjelbër dhe të qarkullimit. Veprimi plotëson Planin e ri të Rritjes për Ballkanin Perëndimor dhe objektivin e tij për të integruar rajonin në zinxhirët industrialë të furnizimit të BE-së[7]**.** Veprimi është, gjithashtu, në përputhje të plotë me planin ekonomik dhe të investimeve për Ballkanin Perëndimor[8], ku një nga objektivat është “…të lehtësojë integrimin e zinxhirëve të vlerave industriale të qëndrueshme midis Ballkanit Perëndimor dhe BE-së, veçanërisht duke mbështetur prodhimin dhe përpunimin e qëndrueshëm të lëndëve të para, përfshirë lëndët kritike, duke siguruar tregti dhe investime të paanshme, në përputhje me standardet sociale, mjedisore dhe të transparencës të BE-së”.

Për më tepër, veprimi përputhet plotësisht me Agjendën e Gjelbër për Ballkanin Perëndimor[9], e cila, në lidhje me ekonominë qarkore, përcakton objektivin për të synuar një model ku vlera dhe burimet ruhen sa më gjatë në ekonomi dhe gjenerimi i mbetjeve minimizohet[10], duke marrë parasysh se vendet e Ballkanit Perëndimor konsiderohen një nga zonat e ardhshme potenciale të furnizimit me minerale të Evropës.

2.2. Konteksti dhe analiza e problemit

Fusha e mbështetjes #1: Sundimi i ligjit, të drejtat themelore dhe demokracia

Sundimi i ligjit – Reforma e sektorit të drejtësisë

Reforma e drejtësisë, e vitit 2016, në Shqipëri mbetet një nga arritjet më të rëndësishme të vendit drejt forcimit të sundimit të ligjit, pavarësisë gjyqësore dhe përputhjes me standardet evropiane. U nis një proces i gjerë ristrukturimi, me qëllim krijimin e strukturave të reja të qeverisjes për të përmirësuar pavarësinë dhe llogaridhënien dhe për të garantuar menaxhim efektiv të sistemit të drejtësisë. Ndër zhvillimet më kritike institucionale pas reformës ishte krijimi i Këshillit të Lartë Gjyqësor (KLGj) dhe Këshillit të Lartë të Prokurorisë (KLP). Këto organe u themeluan në vitin 2018 për të garantuar vetëqeverisjen e gjykatave dhe prokurorive, duke përfshirë menaxhimin e pavarur të karrierës gjyqësore, procesin e vlerësimit, ngritjes në detyrë dhe shkarkimit. Për më tepër, Inspektori i Lartë i Drejtësisë (ILD) u themelua në vitin 2020, si institucioni i vetëm përgjegjës për hetimet disiplinore ndaj magjistratëve dhe ndaj anëtarëve të Këshillave si pjesë e Gjykatës së Lartë, përfshirë strukturat e SPAK-ut.

Procesi i vetingut ka luajtur rol thelbësor në rindërtimin e sistemit gjyqësor, duke garantuar integritetin dhe transparencën dhe aktualisht ndodhet në fazat përfundimtare. Reflektimi mbi rezultatet e tij dhe praktikat më të mira janë të domosdoshme në një kontekst ku ruajtja e nivelit të lartë të llogaridhënies në drejtësi është një qëllim kryesor i reformës së drejtësisë. Ndërsa Gjykata e Lartë aktualisht është e plotësuar me 19 gjyqtarë, vendet e lira në gjyqësor vazhdojnë të mbeten, duke ndikuar në efikasitetin e gjykatave në të gjitha nivelet. Në vitin 2023, vetëm 60.5% e gjyqtarëve ishin në detyrë aktivë, dhe Gjykata e Apelit Tiranë funksionon me më pak se 50% të kapacitetit të saj. Mungesa e magjistratëve i ka ngarkuar Shkollës së

---

[7] Komunikim i Komisionit drejtuar Parlamentit Evropian, Këshillit, Komitetit Ekonomik dhe Social Evropian, dhe Komitetit të Rajoneve – Plani i ri i rritjes për Ballkanin Perëndimor, 8.11.2023, COM (Komunikimi i Komisionit Evropian) nr. 691, i vitit 2023.

[8] Komunikatë e Komisionit drejtuar Parlamentit Evropian, Këshillit, Komitetit Ekonomik dhe Social Evropian, dhe Komitetit të Rajoneve – Plani Ekonomik dhe i Investimeve për Ballkanin Perëndimor, 6.10.2020, COM (Komunikatë e Komisionit Evropian) nr. 641, i vitit 2020.

[9] Dokumenti i Punës i Stafit të Komisionit – Udhëzime për Zbatimin e Agjendës së Gjelbër për Ballkanin Perëndimor që shoqëron Komunikatën nga Komisioni drejtuar Parlamentit Evropian, Këshillit, Komitetit Ekonomik dhe Social Evropian dhe Komitetit të Rajoneve, një plan ekonomik dhe investimesh për Ballkanin Perëndimor {SWD(2020) 223}.

[10] Agjenda Strategjike e Lëndëve të Para të EIT 2021–2027, Berlin, 15 mars 2021.

Magjistraturës përgjegjësi shtesë, e cila ka qenë e detyruar të rrisë pranimin nga 7–12 kandidatë në vit në të paktën 88 për të përmbushur kërkesat e sistemit gjyqësor.

Një udhërrëfyes gjyqësor u zbatua midis shkurtit dhe korrikut 2023, për të optimizuar burimet dhe për të përmirësuar efikasitetin. Kjo reformë bashkoi gjashtë gjykata apeli në një Gjykatë të vetme Apeli në Tiranë dhe uli numrin e gjykatave të shkallës së parë nga 22 në 13. Në të njëjtën kohë, ajo uli Gjykatat Administrative të Shkallës së Parë nga 6 në dy, duke ruajtur vetëm një Gjykatë Administrative Apeli. Ndërsa organet e vetingut po i afrohen fundit të mandatit të tyre, përgjegjësia për mbikëqyrjen gjyqësore po kalon te Këshilli i Lartë Gjyqësor (KLGJ), Këshilli i Lartë i Prokurorisë (KLP) dhe Inspektori i Lartë i Drejtësisë (ILD).

Këto institucione kërkojnë mbështetje të vazhdueshme për të siguruar që ato të përparojnë më tej në zbatimin e reformës, të ruajnë nivelin më të lartë të integritetit dhe të vazhdojnë zbatimin e standardeve të larta etike dhe të transparencës të përcaktuara gjatë procesit të vetingut. Inspektori i Lartë i Drejtësisë (ILD), i cili është përgjegjës për mbikëqyrjen disiplinore, përballet me kufizime në kapacitete, veçanërisht në plotësimin e pozicioneve kyçe. Prokuroria e Posaçme (ZPP) ka bërë përparim të konsiderueshëm në trajtimin e rasteve të profilit të lartë të korrupsionit dhe krimit të organizuar. Megjithatë, dobësitë institucionale vazhdojnë, duke pasur parasysh zgjerimin e kapaciteteve hetimore të Zyrës Kombëtare të Hetimit (ZKH).

Ministria e Drejtësisë (MD) luan rol thelbësor në koordinimin e reformave gjyqësore, përafrimin e legjislacionit me *acquis*-in e BE-së, koordinimin e politikave, si dhe garantimin e funksionimit të duhur të çështjeve gjyqësore përkatëse, si ndihma juridike falas, shërbimet e provës ose profesionet e lira juridike, veçanërisht përdorimi alternativ i zgjidhjes së mosmarrëveshjeve. Megjithatë, mbeten ende pak sfida, në lidhje me përmirësimin e hartimit ligjor, planifikimin strategjik, kapacitetet e raportimit dhe komunikimin strategjik mbi reforma të ndryshme, zgjerimin e shërbimeve juridike falas dhe cilësinë e profesioneve juridike falas, duke përfshirë reformat që lidhen me drejtësinë penale.

Efikasiteti gjyqësor mbetet një çështje thelbësore, e ndikuar kryesisht nga burimet njerëzore, lehtësirat, menaxhimi i burimeve njerëzore të kufizuara, mungesa e politikave të qeverisjes së koordinuara mirë, cilësia e trajnimeve dhe vendimmarrja në kohë dhe me ndikim nga të gjitha institucionet përkatëse. Si e tillë, kjo rezulton në një akumulim çështjesh të trajtuara me vonesë në të gjitha gjykatat, kohëzgjatje të procedurave, vonesë në publikimin e vendimeve të arsyetuara, cilësi të vendimeve, akses të kufizuar efektiv në informacion dhe dobësim të shërbimeve gjyqësore.

Inspektori i Lartë i Drejtësisë, i cili është përgjegjës për kryerjen e hetimeve disiplinore, përballet me sfida të lidhura me burimet njerëzore dhe me nevojën për standardizim më të avancuar të procedurave dhe metodave, të cilat mundësojnë një vlerësim të hollësishëm të një çështje specifike, përfshirë verifikime të rregullta të të dhënave të deklarimeve të pasurisë. Për më tepër, administratës gjyqësore i mungon një sistem i integruar për menaxhimin e çështjeve, kryetarë gjykatash në të gjitha nivelet, përveç Gjykatës së Lartë, si dhe një udhërrëfyes për politika të koordinuara që do të përmirësonin cilësinë e menaxhimit dhe vendimmarrjes së gjykatave. Ky udhërrëfyes gjithëpërfshirës dhe zbatimi i tij kërkon një koordinim të përmirësuar midis të gjitha palëve përkatëse, por kryesisht midis Këshillit të Lartë Gjyqësor (KLGj), Këshillit të Lartë të Prokurorisë (KLP), Inspektorit të Lartë të Drejtësisë (ILD) dhe Shkollës së Magjistraturës (ShM).

Sipas dispozitave ligjore pas reformës së drejtësisë, raportimi i rregullt dhe mbledhja e të dhënave janë aktualisht një praktikë e zakonshme në të gjitha institucionet e drejtësisë, veçanërisht për shkak të detyrimit të tyre vjetor për të raportuar në parlament. Mungesa e një sistemi të integruar për menaxhimin e çështjeve, si dhe e një akti unik dhe gjithëpërfshirës rregullator për statistikat gjyqësore, bën që të dhënat e raportuara të mos jenë plotësisht të besueshme, pasi nuk lejojnë një analizë gjithëpërfshirëse dhe hartim politikash mbi këtë bazë në të gjitha nivelet. Si rezultat, roli i Ministrisë së Drejtësisë në koordinimin e politikave të

sektorit të drejtësisë dobësohet, gjithashtu, nga kapaciteti i kufizuar analitik, boshllëqet në koordinimin me donatorët dhe komunikimi publik joefektiv, të cilat të gjitha dëmtojnë përpjekjet për ndërtimin e besimit në sistemin e drejtësisë.

Sistemet e drejtësisë për të miturit dhe lirimit me kusht kanë kaluar, gjithashtu, nëpër reforma, por mbeten sfida në zbatimin e tyre. Korniza e drejtësisë për të miturit në Shqipëri përputhet me standardet ndërkombëtare, megjithatë vazhdojnë boshllëqet në sigurimin e një procesi ligjor të përshtatshëm për fëmijët dhe zbatimin e politikave të duhura dhe të koordinuara në të gjitha nivelet. Sistemi i lirimit me kusht, i cili luan një rol thelbësor në dënimet alternative, pengohet nga praktikat administrative të vjetruara, përfshirë mungesën e proceseve dhe dokumenteve të digjitalizuara, mungesën e burimeve njerëzore, trajnimeve dhe alokimeve buxhetore. Ndërsa aktualisht arkiva e lirimit me kusht është tërësisht në dokumente shkresore, mungesa e burimeve njerëzore dhe e hartimit të politikave krijon një sistem që nuk është plotësisht efektiv dhe paraqet rreziqe sigurie.

Edukimi ligjor kryhet nëpërmjet arsimit fillor në Fakultetin e Drejtësisë dhe arsimit të specializuar vetëm për gjyqtarët, prokurorët dhe këshilltarët ligjorë në Shkollën e Magjistraturës. Shkolla e Magjistraturës është pika e vetme e hyrjes në sistemin gjyqësor dhe si e tillë përbën pjesë themelore të cilësisë dhe integritetit të sistemit të drejtësisë. Ajo ofron trajnim fillestar për tre vjet për të gjithë gjyqtarët dhe prokurorët, si dhe trajnim të vazhdueshëm gjatë të gjithë karrierës së gjyqtarëve dhe prokurorëve. Roli dhe kompetencat e Shkollës së Magjistraturës janë rritur që nga miratimi i reformës në drejtësi dhe si të tilla kanë sjellë nevojën për të rishikuar burimet e saj njerëzore, menaxhimin e brendshëm, cilësinë e trajnimeve që përshtaten me një realitet më dinamik në gjyqësor dhe pasqyrojnë sfidat e tij, duke nxitur trajnime të bazuara në aftësi dhe reflektim mbi provimin e pranimit.

Të drejtat themelore

Në Planin Kombëtar për Integrimin Evropian 2024–2026, qeveria e Shqipërisë deklaroi angazhimin e saj të plotë për mbrojtjen dhe promovimin e të drejtave themelore të njeriut dhe për përputhshmërinë me detyrimet ndërkombëtare sipas sistemit të OKB-së, *acquis*-it të BE-së dhe standardeve të Këshillit të Evropës. Masa specifike për mbrojtjen dhe promovimin e të dhënave personale, lirinë e shprehjes, përfshirë lirinë dhe pluralizmin e mediave, antidiskriminimin, barazinë gjinore dhe të drejtat e grave, të drejtat e fëmijëve, të drejtat e pronës, të drejtat procedurale dhe të drejtat e viktimave të krimit janë të përcaktuara qartë në këtë dokument.

Për më tepër, Udhërrëfyesi për Sundimin e Ligjit[11] përcakton prioritetet për vazhdimin e përafrimit të kuadrit ligjor me *acquis*-in e BE-së, forcimin e kapaciteteve të institucioneve të të drejtave të njeriut dhe mundësimin e mbledhjes së të dhënave në fushën e të drejtave themelore, si dhe përmirësimin e mëtejshëm të të drejtave të personave të dënuar, të ndaluar ose të paraburgosur. Raporti vjetor për Shqipërinë 2023 dhe raporti i shqyrtimit për grupin 1 mbi bazat, ndonëse pranojnë se kuadri ligjor i Shqipërisë përbën një bazë të përgjithshme të mirë për mbrojtjen e të drejtave themelore, arritën në përfundimin se përpjekjet duhet të intensifikohen në nivel zbatimi. Raporti theksoi se Shqipëria "duhet të zhvillojë një sistem gjithëpërfshirës monitorimi dhe mbledhjeje të të dhënave për të vlerësuar nivelin e zbatimit të legjislacionit, politikave dhe strategjive të të drejtave të njeriut"[12].

Në fushën e të drejtave themelore, Ministria e Drejtësisë është institucioni kryesor përgjegjës për raportimin në Komisionin Evropian në kuadër të kapitullit 23 "Drejtësia dhe të drejtat themelore", përfshirë edhe në Agjencinë e Bashkimit Evropian për të Drejtat Themelore (FRA). Aktorë të tjerë kryesorë shtetërorë janë: Ministria e Shëndetësisë dhe Mbrojtjes Sociale, si organi publik kryesor përgjegjës për hartimin e politikave mbi çështje të ndryshme të barazisë gjinore, të drejtave të fëmijëve, të drejtave të personave me aftësi të kufizuara dhe të drejtave të pakicave, si dhe për detyrat e raportimit mbi zbatimin e Konventave të ndryshme (CEDAW

[11] VKM-ja nr. 736, 13.12.2023.

[12] Raporti i shqyrtimit të Komisionit të BE-së për grupin 1, f. 30.

(Konventa për Eliminimin e të gjitha Formave të Diskriminimit ndaj Grave), Konventa e Stambollit, mbi të Drejtat e Fëmijës etj.); Ministria e Arsimit dhe Sportit; ministria përgjegjëse për punësimin; dhe Ministria e Brendshme. Parlamenti Shqiptar, INSTAT-i, Avokati i Popullit (Institucioni kombëtar për të drejtat e njeriut – NHRI), organet rregullatore të pavarura, shoqatat e autoriteteve vendore dhe këshilla kombëtarë të ndryshëm, të angazhuar në dialog politik, si dhe organizatat e shoqërisë civile, janë, gjithashtu, aktorë të rëndësishëm.

Zbatimi i ligjit

Angazhimi i qeverisë së Shqipërisë për forcimin e sundimit të ligjit është detajuar në Udhërrëfyesin për Sundimin e Ligjit 2024–2030, i cili u miratua në dhjetor 2023[13], dhe përcakton reforma ambicioze, përfshirë luftën kundër mashtrimit, parandalimin e pastrimit të parave, korrupsionit dhe krimit të organizuar.

Kuadri ligjor bazohet kryesisht në Kushtetutën, Kodin Penal dhe Kodin e Procedurës Penale, së bashku me legjislacion specifik, si ligji nr. 10 192, datë 3.12.2009, "Për parandalimin dhe goditjen e krimit të organizuar dhe trafikimit nëpërmjet masave parandaluese kundër pasurive" (Ligji Antimafia). "Strategjia për Luftën Kundër Krimit të Organizuar dhe Krimeve të Rënda 2021–2025" përcakton objektiva specifikisht për luftën kundër lëndëve narkotike, krimit ekonomik dhe pastrimit të parave. Shqipëria ka miratuar, gjithashtu, një "Strategji Kombëtare për Parandalimin e Pastrimit të Parave dhe Financimin e Terrorizmit 2024–2030", zbatimi i së cilës koordinohet nga Njësia e Inteligjencës Financiare. Edhe pse Shqipëria u hoq nga lista e vendeve të monitoruara të FATF/GPVF (Grupi i Posaçëm i Veprimit Financiar) në 2024-ën, përputhshmëria e vazhdueshme me standardet e BE-së dhe ato ndërkombëtare mbetet një prioritet. Vazhdon të ketë sfida në zbatimin e ligjeve për pastrimin e parave dhe zbatimin e plotë të regjistrit të pronarëve përfitues. Nevojiten përpjekje të mëtejshme për t'u përafruar me *acquis*-in e BE-së mbi rikuperimin dhe sekuestrimin e pasurive dhe për të pasur një zyrë plotësisht funksionale për rikuperimin e aseteve (ARO/ZRA).

Qeveria e Shqipërisë ka prioritizuar luftën kundër korrupsionit dhe krimit të organizuar në agjendën e saj kryesore politike; megjithatë, lufta efektive kundër krimit të organizuar dhe korrupsionit pengohet nga zbatimi i papërshtatshëm i kuadrit ligjor dhe rregullator ekzistues. Mekanizmat e raportimit dhe monitorimit të politikave dhe strategjive kombëtare janë të dobëta, çka ndikon negativisht në një proces vendimmarrjeje të bazuar mbi informacion të saktë. Mekanizmat e zbatimit për sekuestrimin parandalues, konfiskimin pa bazë dënimi dhe konfiskimin ndaj palëve të treta nuk janë zbatuar plotësisht. Kjo përfshin ndjekjen e qarkullimeve/lëvizjeve financiare që mbështesin organizatat kriminale, zbatimin e detyrimeve të transparencës sipas regjistrit të pronarëve përfitues, si dhe arritjen e rezultateve më të forta në ndjekjen dhe dënimin e rasteve të pastrimit të parave. Zbatimi i ligjit për krimet mjedisore në Shqipëri është i dobët për shkak të mangësive strukturore, financimit të kufizuar dhe mungesës së ekspertizës. Inspektimet dhe monitorimi mbeten të dobëta, çka dobëson edhe më tej efektivitetin e zbatimit.

Gjithashtu, Akademia e Sigurisë së Shqipërisë përballet me mungesë trajnerësh të specializuar dhe përdor kurrikula të vjetëruara, të cilat pengojnë zhvillimin profesional të vazhdueshëm dhe specializimin e agjentëve të zbatimit të ligjit. Po ashtu, Shkolla e Magjistraturës duhet të sigurojë përditësimin e vazhdueshëm të kurrikulave, si dhe forcimin e ekspertizës së brendshme për të garantuar zhvillimin profesional të qëndrueshëm të prokurorëve dhe gjyqtarëve, përfshirë edhe fushat e krimit kibernetik dhe krimeve mjedisore.

Në Shqipëri, institucione të shumta janë të angazhuara në luftën kundër krimit të organizuar, përkatësisht Ministria e Brendshme (MB), Drejtoria e Përgjithshme e Policisë së Shtetit (ASP/DPPSH), Agjencia për Administrimin e Pronës së Sekuestruar dhe të Konfiskuar, Prokuroria e Posaçme Kundër Korrupsionit dhe Krimit të Organizuar (SPAK) dhe Prokuroria e Përgjithshme. Për më tepër, departamente specifike në ASP dhe Inspektorati Kombëtar për

[13] Vendimi i Këshillit të Ministrave nr. 736, datë 13.12.2023.

Kontrollin e Territorit janë të angazhuara në inspektimin dhe parandalimin e krimeve mjedisore. Ministria e Financave, gjithashtu, luan një rol vendimtar, veçanërisht përmes Njësisë së Inteligjencës Financiare (FIU/NjIF) dhe Administratës Doganore Shqiptare.

Demokracia

Raporti i shqyrtimit të Komisionit të Bashkimit Evropian për grupin 1 mbi Themelorët, duke vlerësuar funksionimin e Parlamentit Shqiptar (f. 10–17) në monitorimin e zbatimit të ligjeve, politikave, buxheteve publike, përmbushjen e marrëveshjeve ndërkombëtare dhe programeve qeveritare përmes komisioneve parlamentare, pyetjeve parlamentare dhe përdorimit të mjeteve parlamentare si seanca dëgjimore, hetime etj., shprehet se mbikëqyrja e ekzekutivit nga Kuvendi është e kufizuar. I njëjti përfundim nxirret edhe në lidhje me rolin mbikëqyrës të Kuvendit mbi punën e institucioneve të pavarura që kufizohet vetëm në shqyrtimin e raporteve të tyre vjetore. Gjithashtu, vlerësohet e nevojshme monitorimi sistematik i rekomandimeve të institucioneve të pavarura dhe ndjekja e tyre. Vlerësimet e ndikimit gjinor nuk kryhen rregullisht. Strategjia e Komisionit Qendror të Zgjedhjeve 2022–2026 përmend burime të pamjaftueshme, mungesën e stafit të mirëtrajnuar dhe menaxhimin e dobët strategjik si pengesa për efikasitetin zgjedhor, ndërsa janë miratuar dispozita ligjore për më shumë transparencë në financimin e partive politike. Mbeten shqetësime, lidhur me përqendrimin e pronësisë së mediave, infiltrimin biznes-politikë dhe mungesën e masave mbrojtëse për rastet SLAPP *(Paditë Strategjike Kundër Pjesëmarrjes Publike),* ndërsa kuadri kombëtar i mediave nuk përputhet me standardet e BE-së. Mediat e pavarura dhe grupet e gazetarëve, gjithashtu, kanë ngritur shqetësime mbi etikën në raportimin lidhur me çështjet gjinore.

Aktorët kryesorë përfshijnë Parlamentin, Komisionin Qendror të Zgjedhjeve, Autoritetin e Mediave Audiovizive, organet rregullatore të pavarura dhe Aleancën e Grave Deputete.

Fusha e mbështetjes #2: Qeverisje e mirë, përputhje me *acquis*-in e BE-së, marrëdhënie të mira fqinjësore dhe komunikim strategjik

Shërbimi civil dhe menaxhimi i burimeve njerëzore

Në kuadër të integrimit në BE, Shqipëria miratoi Udhërrëfyesin për Reformën e Administratës Publike 2023–2030[14] bazuar në strategjinë ekzistuese për Reformën e Administratës Publike (PAR)[15], Strategjinë e Menaxhimit të Financave Publike (PFM/MFP), Strategjinë e Decentralizimit dhe Qeverisjes Vendore, Strategjinë Antikorrupsion dhe Strategjinë për Agjendën Digjitale.

Në janar 2024 u krijua pozicioni i Ministrit të Shtetit për Administratën Publike dhe Antikorrupsionin [16]**.** Ndërkohë që udhëheq njëkohësisht agjendën qeveritare për zbatimin e politikave mbi menaxhimin dhe ndërtimin e kapaciteteve të burimeve njerëzore në administratën publike, Ministri i Shtetit vepron, gjithashtu, si Koordinator Kombëtar Antikorrupsion. Ligji për Shërbimin Civil nr. 152/2013, parashikon se rekrutimi në shërbimin civil bazohet në parimet e mundësive të barabarta, meritës, aftësisë profesionale dhe mosdiskriminimit. Kritere dhe procedurat e mobilitetit janë të përcaktuara qartë nga ligji dhe garantojnë parimin e orientimit drejt performancës. Pas një reforme të fundit të pagave, po zbatohen programe të veçanta për të tërhequr dhe mbajtur në punë nëpunës civil të kualifikuar. Procesi koordinohet nga Departamenti i Administratës Publike (DPA/DAP). Rritja e profesionalizimit të nëpunësve civilë është një domosdoshmëri që theksohet edhe më shumë nga ndryshimet në administratën publike, si dhe nga ndryshimet legjislative dhe zhvillimet teknologjike, përfshirë aftësitë e veçanta që kërkohen me urgjencë, në kuadër të procesit të anëtarësimit në BE. Kjo e bën të nevojshme hartimin e vazhdueshëm të programeve të përditësuara të mësimdhënies dhe zhvillimit për nëpunësit civilë, të cilat kombinojnë trajnimin me prani fizike me platformën digjitale të Shkollës Shqiptare të Administratës Publike

[14] Vendimi i Këshillit të Ministrave nr. 737, datë 3.12.2023.
[15] Në proces konsultimi të brendshëm.
[16] Vendimi i Këshillit të Ministrave nr. 29, datë 17.1.2024.

(ASPA/SSHAP). Sistemi i informacionit për menaxhimin e burimeve njerëzore (HRMIS/SIMBNj) po plotësohet me të dhënat e nevojshme, megjithëse ndodhet ende në fazë të hershme; ai nuk mbulon ende të gjithë sektorin publik, nuk është plotësisht i përditësuar dhe ka ende nevojë të zgjerohet me funksionalitete shtesë. Qeveria po ndjek një proces të vazhdueshëm rishikimi të procedurave administrative, përfshirë digjitalizimin, riprojektimin e proceseve të biznesit dhe zbatimin e procedurave të përbashkëta administrative. Gjithashtu, qeveria ka nisur një proces të vlerësimit të riskut për integritetin dhe hartimit të planeve të integritetit në institucionet qeveritare në nivel kombëtar dhe lokal, me qëllim adresimin e rreziqeve specifike në aspektin e integritetit dhe korrupsionit. Ky proces po zgjerohet gradualisht drejt më shumë institucioneve qeveritare, me një fokus të veçantë në sektorët e ndjeshëm (duke përfshirë – por pa u kufizuar vetëm në – kadastrën, tatimet, doganën dhe arsimin). Si rrjedhojë, veprimi mund të përfshijë mbështetje teknike për institucionet e zgjedhura qeveritare në zbatimin e disa prej reformave të parashikuara administrative, në përgjigje të vlerësimeve të rrezikut dhe planeve të integritetit, me fokus të veçantë në sektorët e ndjeshëm.

Palët e interesuara të reformës janë Ministri i Shtetit për Administratën Publike dhe Antikorrupsionin, Departamenti i Administratës Publike, Shkolla Shqiptare e Administratës Publike, Komisioneri për Mbikëqyrjen e Shërbimit Civil, Ministri i Shtetit për Qeverisjen Vendore dhe nëpunësit civilë që do të përfitojnë nga transformimi digjital i (HRM/MBNJ-së) në administratën publike shqiptare. Përveç kësaj, mbështetje mund t'u ofrohet subjekteve të zgjedhura qeveritare në bazë të reformave administrative në zbatimin e planeve të tyre të integritetit.

Qeverisja vendore dhe shumënivelëshe

Kuadri politik për decentralizimin dhe qeverisjen vendore përcaktohet nga Strategjia Ndërsektoriale për Decentralizimin dhe Qeverisjen Vendore 2023–2030. Kuadri legjislativ i Shqipërisë për qeverisjen shumënivelëshe është në përputhje me standardet evropiane, mbështetur nga ratifikimi i Kartës Evropiane të Vetëqeverisjes Vendore. Këshilli Konsultativ i Vetëqeverisjes Qendrore dhe Vendore, i krijuar me vendim të Këshillit të Ministrave në dhjetor 2016, shërben si platformë e institucionalizuar për konsultim dhe dialog me autoritetet vendore.

Siç vërehet në Raportin e Komisionit për Shqipërinë për vitin 2024, nevojiten ende përpjekje për të përmirësuar burimet financiare, kapacitetin administrativ dhe autonominë fiskale të njësive të qeverisjes vendore. Në lidhje me procesin e integrimit në BE, zyrat e integrimit në BE janë ngritur në bashki, por u mungojnë kapacitetet për të përmbushur funksionet e tyre, ndërsa stafi bashkiak nuk është i trajnuar mjaftueshëm mbi çështjet e integrimit në BE dhe nuk është i përgatitur për pjesëmarrje në Politikën e Kohezionit dhe programet e BE-së në të ardhmen. Organizata ombrellë e bashkive të Shqipërisë nuk ka kapacitete të mjaftueshme për të vepruar si partner brenda partneritetit të qeverisjes shumënivelëshe për Politikën e Kohezionit dhe për të përfaqësuar anëtarët e saj në forumet teknike. Projekti Kombëtar i Vetëm për Investime, i ngritur nga qeveria për projektet investuese, nuk përfshin një listë projektesh zhvillimi bashkiake dhe/ose territoriale. Bashkitë shqiptare duhet të përgatiten për të pasur akses dhe për të përdorur me sukses fondet e BE-së pas anëtarësimit, përfshirë fondet e Kohezionit të BE-së, çka kërkon mjete të veçanta për zhvillim territorial të integruar, duke nënkuptuar konsolidimin e qeverisjes shumënivelëshe, në përputhje me Kodin Evropian të Sjelljes për Partneritetin.

Të gjithë aktorët përkatës, përkatësisht Ministri i Shtetit për Qeverisjen Vendore, Agjencia për Mbështetjen e Vetëqeverisjes Vendore, Shoqata Kombëtare e Bashkive të Shqipërisë (NAMA) dhe bashkitë, e njohin nevojën për të punuar në mënyrë të koordinuar për të përmirësuar kapacitetin administrativ të autoriteteve vendore, duke rezultuar në shërbime më të mira vendore dhe në zbatim efektiv të fondeve të BE-së.

Menaxhimi i Financave Publike (MFP), Prokurimi Publik, Auditimi i Jashtëm dhe Statistikat

Strategjia e Reformës së Menaxhimit të Financave Publike (PFM) 2023–2030 përcakton drejtimet dhe prioritetet për të garantuar një sistem financash publike që promovon transparencën, përgjegjshmërinë, disiplinën fiskale, si dhe efikasitetin dhe barazinë në përdorimin e burimeve publike. Në mënyrë të ngjashme, Strategjia Afatmesme për Menaxhimin e Borxhit (MTDS) për vitet 2022–2026 synon të ulë rreziqet e rifinancimit, duke rritur lëshimin e borxhit afatgjatë dhe duke zbutur rreziqet nga norma e interesit dhe kursi i këmbimit.

Në përgjithësi, këto përpjekje pasqyrojnë një angazhim të përbashkët drejt një qeverisjeje fiskale më të fortë, me prioritet kryesor në politikën tatimore dhe fiskale, përfshirë Strategjinë Afatmesme të të Ardhurave (MTRS) të sapo miratuar për vitet 2024–2027, e cila synon rritjen e të ardhurave dhe garantimin e stabilitetit financiar afatgjatë. Performanca fiskale mbetet e qëndrueshme, me rregulla fiskale të vendosura në kuadër të Ligjit Organik të Buxhetit[17]. Qeveria është zotuar, gjithashtu, për ngritjen e një këshilli fiskal të pavarur.

Sistemi i prokurimit publik në Shqipëri rregullohet nga ligji nr. 162/2020 (i ndryshuar nga Ligji nr. 16/2024) dhe aktet nënligjore përkatëse, të cilat përcaktojnë që të gjitha proceset e prokurimit të kryhen në mënyrë elektronike, me akses publik në të gjitha njoftimet, dokumentet e tenderëve dhe materialet përkatëse. Strategjia Kombëtare për Prokurimin Publik 2024–2030 synon modernizimin e kuadrit, duke nxitur qëndrueshmërinë dhe efikasitetin, bazuar në praktikat më të mira ndërkombëtare.

Në lidhje me auditimin e jashtëm, në fund të vitit 2022, institucioni shqiptar i auditimit të lartë (ALSAI) miratoi Strategjinë e tij të Zhvillimit Institucional 2023–2027.

Instituti Kombëtar i Statistikave të Shqipërisë (INSTAT) luan rol qendror në mbledhjen, përpunimin dhe shpërndarjen e statistikave zyrtare mbi fenomenet socio-ekonomike, në përputhje me standardet e Sistemit Statistik Evropian (ESS) dhe Sistemit Evropian Statistikor (ESA) në fuqi.

Menaxhimi i Financave Publike (MFP) në Shqipëri përballet me disa sfida, përfshirë mungesën e transparencës së buxhetit, rishikime të shpeshta të buxhetit në mënyrë *ad hoc*, dhe vlerësim të dobët të rrezikut fiskal. Duhet ende të krijohet një Këshill Fiskal për të forcuar përputhshmërinë me rregullat fiskale. Strategjia Afatmesme e të Ardhurave (MTRS) është miratuar së fundi dhe duhet të zbatohet, si në aspektin e politikës tatimore, ashtu edhe të reformave në administrimin tatimor. Rreziqet fiskale nga partneritetet publike-private (PPP), ndërmarrjet publike (SOE) dhe garancitë kërkojnë monitorim më të mirë, së bashku me përmirësimin e raportimit të borxhit për SOE-të për të ulur dobësitë fiskale. Planifikimi dhe ekzekutimi i investimeve kanë nevojë për përmirësim, duke përfshirë forcimin e zbatimit të vlerësimeve të ndikimit në mjedis (EIA) dhe vlerësimeve strategjike mjedisore (SEA) për menaxhimin e investimeve publike.

Prokurimi Publik është kryesisht në përputhje me standardet e BE-së, por mbetet në nivel të përgatitjes së moderuar. Ligjet për koncesionet dhe PPP-të kërkojnë harmonizim të mëtejshëm. Prokurimi konkurrues duhet të inkurajohet përmes kritereve ekonomikisht të favorshme dhe kontratave kuadër, ndërsa prokurimi i gjelbër kërkon rregullore më të qarta dhe stimuj financiarë.

Auditimi i Jashtëm (ALSAI/KLSH) përballet me kufizime kapacitetesh në auditimin e fondeve të BE-së, në integrimin e teknikave të avancuara të IT-së dhe në zgjerimin e mbulimit të auditimit. Sfidat përfshijnë personel të pamjaftueshëm, mundësi të kufizuara digjitale dhe nevojën për një komunikim më të mirë të rezultateve të auditimit. KLSH-ja synon të forcojë auditimet e integritetit, shqyrtimet e performancës në sektorin publik dhe përafrimin me

[17] Ligji Organik i Buxhetit (OBL/LOB) nr. 9936/2008, i ndryshuar.

standardet ndërkombëtare të auditimit (ISSAI 1 & ISSAI 10/*Standardet Ndërkombëtare të Institucioneve të Larta të Auditimit*).

Statistikat dhe menaxhimi i të dhënave (INSTAT-i) mbeten pjesërisht të përafruara me *acquis*-in e BE-së, veçanërisht në llogaritë kombëtare, statistikat financiare dhe raportimin e të dhënave sektoriale. Është e nevojshme përputhja e plotë me metodologjinë ESA (*Sistemi Evropian i Llogarive*) në fuqi, sidomos për PBB-në tremujore, statistikat e punësimit dhe statistikat e financave të qeverisë. Vazhdon të ketë ende mangësi në statistikat mjedisore, përfshirë raportimin për mbetjet industriale dhe ambalazhet plastike. Lëvizja e lartë e stafit në INSTAT dobëson qëndrueshmërinë afatgjatë të të dhënave, ndërsa siguria digjitale dhe përmirësimet e infrastrukturës janë të domosdoshme për të garantuar integritetin e të dhënave. Zhvillimi i një sistemi gjithëpërfshirës të menaxhimit të të dhënave është thelbësor për përmirësimin e rezultateve zyrtare statistikore të Shqipërisë.

Menaxhimi i financave publike në Shqipëri koordinohet nga institucionet kryesore brenda Ministrisë së Financave. Një këshill fiskal i pavarur pritet të krijohet në vitet në vijim. Në fushën e prokurimit publik, Agjencia e Prokurimit Publik harton dhe monitoron politikat përmes një platforme të dhënash të hapura, ndërsa Komisioni i Prokurimit Publik trajton ankesat dhe Ministria e Financave, së bashku me ATRAKO-n *(Agjencinë e Trajtimit të Koncesioneve)*, menaxhon PPP-të dhe koncesionet. Gjithashtu, Kontrolli i Lartë i Shtetit forcon mbikëqyrjen financiare përmes kapaciteteve të përmirësuara të auditimit, ndërsa INSTAT-i koordinon Sistemin Kombëtar Statistikor.

Institucioni i integrimit në Bashkimin Evropian

Më 15 tetor 2024, në konferencën ndërqeveritare me Bashkimin Evropian, Shqipëria hapi **Grupkapitullin 1 – Themelorët**, i përbërë nga pesë kapituj negociues [18]: Progresi në këto fusha përcakton ritmin e përgjithshëm të negociatave. Fundi i vitit 2027 u propozua si një objektiv i rekomanduar për përfundimin e përgatitjeve teknike për zbatimin e Politikës së Kohezionit të BE-së nga përfaqësuesit e Komisionit Evropian në përfundim të takimit dypalësh të shqyrtimit për kapitullin 22. Ky afat kohor ambicioz është marrë në konsideratë në qasjen ndaj përgatitjes së Planit të Veprimit për kapitullin 22. Për më tepër, Shqipëria ka përgatitur dhe i ka paraqitur Komisionit Agjendën e Reformës si pjesë e Instrumentit të Reformës dhe Rritjes (RGF) për Ballkanin Perëndimor. Agjenda e Reformës u miratua nga Komisioni, më 23 tetor 2024[19]. Reformat dhe investimet e parashikuara kanë potencialin të përshpejtojnë përgatitjet për anëtarësim në disa sektorë. Tri programet operative u miratuan me vendim të Komisionit në gusht 2024[20], zbatimi i të cilave në menaxhim indirekt nga Shqipëria iu besua tri Autoriteteve të Menaxhimit të sapokrijuara. Institucionet shqiptare do të zbatojnë fondet IPA dhe RGF paralelisht, me rregulla dhe mekanizma institucionalë të ndryshëm.

Në fushën e mbështetjes për integrimin në BE, negociatat dhe përafrimin, procesi i anëtarësimit të Shqipërisë menaxhohet nga një gamë e gjerë institucionesh, përfshirë Parlamentin, Këshillin e Ministrave dhe disa ministri. Procesi koordinohet përmes organeve,

---

[18] Kapitulli 5 – Prokurimi Publik, kapitulli 18 – Statistikat, kapitulli 23 – Sistemi Gjyqësor dhe të Drejtat Themelore, kapitulli 24 – Drejtësia, Liria dhe Siguria, dhe kapitulli 32 – Kontrolli financiar.

[19] Vendimi zbatues i Komisionit, i datës 23.10.2024, për miratimin e Agjendave të Reformës dhe programit shumëvjeçar të veprimit, në kuadër të Programit të Instrumentit për Reformë dhe Rritje për Ballkanin Perëndimor* {SWD(2024) 241 përfundimtar} - {SWD(2024) 242, përfundimtar} - {SWD *(Dokumenti i Punës i Stafit)* (2024) 243 përfundimtar} - {SWD(2024) 244 përfundimtar} - {SWD(2024) 245 përfundimtar } https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/commission-implementing-decision-approving-reform-agendas-and-multiannual-work-programme-under_en, C(2024) 7375 përfundimtar

[20] Vendimi zbatues i Komisionit, i datës 5.8.2024, mbi financimin e planit shumëvjeçar të veprimit për një Program Operacional mbi energjinë në favor të Republikës së Shqipërisë, për vitet 2024–2027, C(2024) 5758 përfundimtar; Vendimi zbatues i Komisionit, i datës 20.8.2024, mbi financimin e planit shumëvjeçar të veprimit për një Program Operacional mbi Ekonominë dhe Shoqërinë Digjitale në favor të Republikës së Shqipërisë, për vitet 2024–2027, C (2024) 5759 përfundimtar; Vendimi zbatues i Komisionit, i datës 20.8.2024, mbi financimin e planit shumëvjeçar të veprimit për një Program Operacional mbi BE-në për Punësimin e të Rinjve në favor të Republikës së Shqipërisë për vitet 2024–2027, C(2024) 5760, përfundimtar.

të tilla si Komiteti i Integrimit Evropian dhe Këshilli Kombëtar i Integrimit Evropian, të cilat punojnë për të përafruar legjislacionin kombëtar me *acquis*-in e BE-së dhe për të siguruar transparencë në marrjen e vendimeve. Aktorët kryesorë në këtë fushë përfshijnë Kryenegociatorin, i cili vepron përmes Sekretariatit të Integrimit Evropian, strukturat negociuese të krijuara për të menaxhuar procesin e anëtarësimit, si dhe disa ministri dhe autoritete kombëtare të angazhuara në mënyrë aktive në këto reforma.

Në mbështetje të integrimit të përshpejtuar, Plani i Rritjes dhe Agjenda e Reformave synojnë të sjellin përfitime të hershme nga anëtarësimi në BE për Shqipërinë, duke nxitur rritjen ekonomike dhe avancimin e konvergjencës socio-ekonomike. Këto iniciativa synojnë të përshpejtojnë reformat dhe investimet thelbësore, por kompleksiteti i tyre kërkon bashkëpunim të fortë ndërinstitucional dhe rritje të kapaciteteve administrative në menaxhimin financiar, monitorimin, raportimin dhe auditimin. Aktorët kryesorë të përfshirë janë Zyra e Kryeministrit, Ministria e Financave, Agjencia Shtetërore e Programimit Strategjik dhe Koordinimit të Ndihmës, si dhe disa ministri dhe agjenci publike. Për sa i përket menaxhimit të ndihmës financiare të BE-së, zbatimi i kënaqshëm i IPA III, veçanërisht i Programeve Operacionale shumëvjeçare 2024–2027 në menaxhimin indirekt, kërkon aftësi të reja dhe rritje të kapaciteteve midis institucioneve të Shqipërisë: Autoritetet menaxhuese, strukturat ndërmjetëse, Koordinatori Kombëtar i IPA-së, SASPAC, njësitë IPA brenda ministrive të linjës dhe agjencive publike, Zyra Kombëtare e Autorizimit dhe Struktura e Menaxhimit të NAO-së/ ZKA-së, si dhe përfituesit përfundimtarë të ndihmës. Përgatitjet për Politikën e Kohezionit, të udhëhequra nga Negociatori i kapitullit 22 dhe të mbështetura nga Grupi Ndërinstitucional i Punës, do të duhet të adresojnë sfidat e konsiderueshme që priten gjatë perspektivës financiare 2028–2032, në lidhje me planifikimin e mirëfilltë dhe zbatimin e reformave dhe investimeve.

Për më tepër, ndërhyrjet e synuara janë të nevojshme për të adresuar nevojat e reja në disa sektorë, përfshirë mirëqenien e fëmijëve, bujqësinë, mjedisin, trashëgiminë kulturore, barazinë gjinore dhe doganat. Këto përfshijnë një gamë të gjerë aktorësh, nga Koordinatori Kombëtar i IPA-s dhe SASPAC-ut, tek bashkitë dhe koordinatorët lokalë për barazinë gjinore, si dhe entitete specifike sektoriale, si: Ministria e Ekonomisë dhe Inovacionit, Ministria e Bujqësisë, Administrata Doganore Shqiptare (ADSH), dhe Agjencia Kombëtare e Ekonomisë së Mbetjeve (AKEM). Ministria e Shëndetësisë dhe Mbrojtjes Sociale, organizatat e shoqërisë civile dhe Zyra e Komisionerit për të Drejtën e Informimit dhe Mbrojtjen e të Dhënave Personale.

Fusha e mbështetjes #3: Agjenda e gjelbër dhe lidhshmëria e qëndrueshme & Konkurrueshmëria dhe rritja gjithëpërfshirëse

Lëndët e para kritike janë thelbësore për ekonominë e Evropës. Ndërsa kërkesa globale rritet – veçanërisht për shkak të përpjekjeve për të dekarbonizuar ekonomitë – nevoja për këto materiale po shtohet. Parashikohet që kërkesa e BE-së për metale të rralla të tokës të rritet gjashtë herë deri në vitin 2030 dhe shtatë herë deri në vitin 2050. Aktualisht, Evropa mbështetet në masë të konsiderueshme në import, shpesh nga një vend i vetëm, dhe krizat e fundit kanë nxjerrë në pah dobësitë strategjike të BE-së.

Sipas Shërbimit Gjeologjik Shqiptar, ekzistojnë 51 ngjarje/paraqitje gjeologjike të depozitave të Lëndëve të Para Kritike/Lëndëve të Para Strategjike (CRM/SRM)[21]. Në të gjitha këto raste, rezervat gjeologjike klasifikohen si të vogla dhe të mesme. Pikat kryesore të forcës për zhvillimin e sektorit të Lëndëve të Para Kritike (CRM) në vend janë depozitat e mëdha të Titanomagnetit, një depozitë nikel dhe disa depozita hekuri-nikeli me madhësi të vogël dhe të mesme që aktualisht po shfrytëzohen. Sektori i Lëndëve të Para Kritike njihet si një sektor potencialisht i rëndësishëm ekonomik në Shqipëri dhe është identifikuar si një nga sektorët më të rëndësishëm në Strategjinë e Specializimit të Zgjuar (S3), e cila përcakton objektiva dhe masa specifike për zhvillimin e këtij sektori. Qeveria e Shqipërisë, në bashkëpunim me

[21] Barit, fluorit, nikeli, titanomagnetiti, arseniku, boksiti, kobalti, magneziti, mangani, fosforiti dhe platini.

Komunitetin e Inovacionit për Lëndët e Para i EIT-së *(Instituti Evropian për Inovacion dhe Teknologji),* ka themeluar Qendrën Rajonale të Inovacionit për Lëndët e Para Minerale me një vendim të Këshillit të Ministrave, në dhjetor 2023, me qëllim zhvillimin e sektorit CRM dhe rivitalizimin e sektorit minerar në përgjithësi.

Sfidat kryesore që lidhen me sektorin e CRM-së *(Lëndëve të Para Kritike)* janë nevoja për rishikim të sasisë dhe cilësisë përmes analizave minerale të depozitave aktuale; nevoja për përditësimin e kuadrit ligjor dhe strategjik minerar për t'u përputhur me direktivën më të fundit për lëndët e para kritike dhe për ta bërë vendin më tërheqës për investime; mungesa e infrastrukturës së përshtatshme kërkimore dhe e pajisjeve për studiuesit dhe SME-të *(ndërmarrjet e vogla dhe të mesme)* inovative në sektor; mungesa e menaxhimit mjedisor, rreziqet që lidhen me aspektet e sigurisë dhe aktivitetet minerare me shkallë të vogël pranë komuniteteve rurale të banuara; sfidat e lidhura me qeverisjen dhe transparencën në sektorin e burimeve natyrore; dhe ndihma e kufizuar e donatorëve për sektorin minerar në Shqipëri.

Për sa i përket kërkimit dhe shfrytëzimit CRM/SRM-së *(të lëndëve të para kritike/strategjike),* institucioni kryesor i politikave është Ministria e Infrastrukturës dhe Energjisë (MIE)[22], e cila do të jetë përfituesja kryesore e veprimit. Qendra Rajonale e Inovacionit[23] për Lëndët e Para, EIT në Shqipëri[24] është një entitet ligjor me buxhet publik në varësi të ministrit përgjegjës për minierat dhe industrinë. Misioni i saj është të koordinojë aktivitetin që lidhet me inovacionin dhe zhvillimin në sektorin e lëndëve të para, në bashkëpunim me Lëndët e Para EIT, me qëllim fuqizimin e rajonit me infrastrukturën e duhur për të shfrytëzuar potencialin e tij minerar dhe për të ndërtuar lidhje të forta midis Ballkanit Perëndimor dhe Evropës.

Aktorë të tjerë të interesuar publikë përfshijnë **Shërbimin Gjeologjik Shqiptar**[25] (AGS/SHGJSH) i cili është përgjegjës për eksplorimin dhe vlerësimin e mineraleve metalike dhe jometalike, materialeve industriale etj., si dhe **Agjencinë Kombëtare të Burimeve Natyrore**[26] (AKBN) e cila fokusohet në zhvillimin, mbikëqyrjen dhe shfrytëzimin racional të burimeve natyrore, si dhe në monitorimin e aktiviteteve passhfrytëzuese në sektorin minerar. Institucione të tjera publike me përgjegjësi potenciale, lidhur me ciklin e sektorit të lëndëve të para kritike/strategjike (CRM/SRM), nga kërkimi deri tek përpunimi, duhet të përcaktohen qartë në kuadrin e ri/të ndryshuar ligjor; duhet të krijohet një mekanizëm i fortë koordinimi, si dhe të realizohet ndërtimi i kapaciteteve për të adresuar boshllëkun e njohurive në këtë fushë relativisht të re.

2.3 Mësime të nxjerra

Projektet e mëparshme të financuara nga BE-ja kanë theksuar rëndësinë e zotërimit institucional për të mbështetur reformën e drejtësisë në Shqipëri. Ndërsa mbështetja e jashtme ka qenë thelbësore, institucione si: Këshilli i Lartë i Drejtësisë (KLD), Këshilli i Lartë i Prokurorisë (KLP), Inspektorati i Lartë i Drejtësisë (ILD) dhe Ministria e Drejtësisë (MD) ende kërkojnë ndërtim kapacitetesh në menaxhimin e burimeve njerëzore dhe planifikimin strategjik për të garantuar qëndrueshmëri afatgjatë. Projektet aktuale, si EU4Justice, SoM Twinning, JUST-AL dhe SEJ IV, kanë theksuar nevojën për koordinim më të fuqishëm ndërmjet institucioneve të drejtësisë, përmirësim të planifikimit afatgjatë të politikave dhe forcim të komunikimit strategjik për të rikthyer besimin e plotë në sistemin gjyqësor. Vendimmarrja e bazuar në të dhëna të besueshme mbetet një sfidë për shkak të mungesës së një sistemi të unifikuar për statistikat gjyqësore. Për më tepër, çështjet e prapambetura

[22] VKM-ja nr. 111, 2.3.2022, "Për ndarjen e përgjegjësive për Ministrinë e Infrastrukturës dhe Energjisë".
[23] Instituti Evropian i Inovacionit dhe Teknologjisë
[24] Vendimi i Këshillit të Ministrave nr. 697, datë 6.12.2023, "Për krijimin, organizimin dhe funksionimin e Qendrës Rajonale të Inovacionit të Institutit Evropian të Teknologjisë dhe Inovacionit për Lëndët e Para (Qendra Rajonale e Inovacionit të Lëndëve të Para EIT).
[25] Veprimtaria e AGS/SHGJSH-së rregullohet nga ligji nr. 111/2015, datë 15.10.2015, "Për Shërbimin Gjeologjik Shqiptar".
[26] VKM-ja nr. 547, 9.8.2006, e ndryshuar, "Për Krijimin e Agjencisë Kombëtare të Burimeve Natyrore".

gjyqësore, mungesa e burimeve njerëzore dhe kohëzgjatja e theksuar e procedimeve theksojnë nevojën për masa vendimtare dhe për veprime koordinuese nga institucionet qeverisëse, po aq sa edhe për përmirësimin e performancës së gjykatave në të gjitha nivelet. Në të njëjtën kohë, mbështetja e vazhdueshme dhe forcimi i Shkollës së Magjistraturës në të gjitha kompetencat dhe funksionet e saj, duke përfshirë edhe zgjerimin e bashkëpunimit me rrjetet evropiane të trajnimit ligjor, mbetet nevojë thelbësore për të garantuar cilësi dhe progres të qëndrueshëm të sistemit gjyqësor për të gjitha gjeneratat e ardhshme.

Për sa i përket luftës kundër krimit të organizuar dhe korrupsionit, mekanizmat e dobët të raportimit mbi strategjitë kombëtare ndikojnë në procesin e vendimmarrjes dhe koordinimin me donatorët. Nevojitet një bashkëpunim më i mirë ndërinstitucional për të adresuar krime komplekse, si trafikimi i qenieve njerëzore dhe kontrabanda e drogës. Sfidat në nivel të përfituesve përfshijnë nevojën për angazhim organizativ në ndërtimin e kapaciteteve, avancim karriere bazuar në meritë, si dhe reforma të qëndrueshme ligjore dhe strukturore për të ruajtur përmirësimet e financuara nga donatorët. Krijimi i partneriteteve afatgjata me organizata ndërkombëtare nxit ndarjen e vazhdueshme të njohurive.

Strukturat qeveritare duhet të krijojnë mekanizma sistematikë angazhimi dhe veprime pasuese për të forcuar pjesëmarrjen demokratike. Forcimi i institucioneve të pavarura është jetik për ruajtjen e kontrolleve dhe balancave. Komisioni Qendror i Zgjedhjeve (KQZ) kërkon kapacitete të zgjeruara institucionale dhe teknike për të siguruar zgjedhje të lira dhe të ndershme. Mbrojtja e pluralizmit të medias kërkon një Autoritet të Medias Shqiptare (AMA) më të pavarur, transparencë më të madhe në pronësinë e medias dhe mbikëqyrje më të rreptë të medias *online*. Një mësim kyç është nevoja për konsultime publike gjithëpërfshirëse dhe transparente me shoqërinë civile dhe median.

BE-ja ka ofruar mbështetje afatgjatë për fushat e parashikuara, në kuadër të veprimit për qeverisje të mirë (PAR, MFP, qeverisja vendore, statistikat, auditimi i jashtëm), duke përfshirë së fundi mbështetjen në kuadër të Programit IPA 2020 të BE-së për qeverisje të mirë; si dhe përmes një numri programesh rajonale. Përvoja nga këto programe tregon rëndësinë e angazhimit të fuqishëm politik, dialogut politik dhe koordinimit midis sektorëve; duke pasur parasysh natyrën ndërsektoriale të reformave të mbështetura. Ndihma teknike mbetet e rëndësishme për zbatimin e mëtejshëm të këtyre reformave, veçanërisht tashmë që fokusi është gjithnjë e më shumë në përafrimin e plotë dhe përfundimtar me *acquis-in* dhe praktikat e BE-së.

Mbështetja për një forcim të gjerë të potencialit të ndërtimit të kapaciteteve të administratës publike shqiptare është e rëndësishme për të përmirësuar atraktivitetin e sektorit publik për stafin dhe reagimin e tij ndaj sfidave të paraqitura nga procesi i pranimit. Sistemi HRMIS *(Sistemi i Informacionit për Menaxhimin e Burimeve Njerëzore)* është mbështetur më parë dhe është i rëndësishëm për të mbështetur përmirësimet e vazhdueshme, dhe në veçanti integrimin më të mirë me funksione të tjera administrative dhe përdorimin e zgjeruar të mundësive digjitale. Përveç kësaj, do të mbetet e rëndësishme për reformën e procesit institucional dhe administrativ në funksion të luftës kundër korrupsionit, duke u bazuar në vlerësimet e rrezikut dhe planet e integritetit të zhvilluara nga institucionet (shpesh me mbështetjen e BE-së), veçanërisht në sektorin e cenueshëm ndaj korrupsionit.

Mbështetja e BE-së për qeverisjen vendore ka qenë e gjerë, por shpesh mungon integrimi në planet e zhvillimit të komunave, çka ndikon në qëndrueshmërinë e saj. Ndihma e ardhshme duhet të përputhet me strukturat institucionale vendore për të përforcuar ndikimin afatgjatë. Barazia gjinore nuk është trajtuar në mënyrë sistematike në veprimet e financuara nga BE-ja, dhe pjesëmarrja e qytetarëve në qeverisjen vendore mbetet një fushë që kërkon mbështetje të mëtejshme. Veprimi IPA 2026 do të bazohet në mësimet e nxjerra nga iniciativat e mëparshme, duke përfshirë edhe programin e ardhshëm IPA 2024 **“EU4Local Governance” (“BE4Qeverisja Lokale”)**.

Nevoja për një kapacitet më të fortë institucional për të koordinuar reformën e Menaxhimit Financiar Publik (PFM) si në nivel qendror, ashtu edhe në nivel vendor mbetet një prioritet. Garantimi i përputhshmërisë midis planifikimit strategjik dhe proceseve buxhetore afatmesme është thelbësor për stabilitetin fiskal afatgjatë, si dhe për përmirësimin e gjenerimit të të ardhurave të brendshme, ku Shqipëria ende mbetet pas vendeve anëtare të BE-së. Nismat e fundit në prokurimin publik kanë forcuar transparencën dhe llogaridhënien, por ndërtimi i vazhdueshëm i kapaciteteve mbetet i nevojshëm për të ruajtur përmirësimet. Përfshirja e shoqërisë civile dhe monitorimi i pavarur luajnë rol kyç në parandalimin e korrupsionit dhe përmirësimin e mbikëqyrjes së prokurimit, dhe duhet të përfshihen në hartimin e projekteve.

Në auditimin e jashtëm, **ALSAI**/KLSH *(Institucioni i Lartë i Auditimit në Shqipëri)* ka bërë përparim në përputhjen e praktikave të saj me standardet ndërkombëtare dhe në forcimin e auditimit të performancës. Bashkëpunimi me SAI-të/ISA-të *(Institucionet e Larta të Auditimit)* të vendeve evropiane dhe organet kundër korrupsionit (me mbështetje të BE-së) ka sjellë vlerë të shtuar, por mbështetja e mëtejshme mbetet e rëndësishme, përfshirë edhe në fushën e komunikimit të rezultateve të auditimit.

Për sa i përket statistikave, projektet e mëparshme kanë treguar rëndësinë e një mbështetjeje të fortë institucionale të kapaciteteve të zhvilluara, për të ruajtur kapacitetet në INSTAT dhe në anëtarë të tjerë kyç të sistemit statistikor kombëtar. Ndihma është, gjithashtu, e nevojshme për përdorimin më të gjerë të të dhënave administrative, menaxhimin e të dhënave dhe sigurinë kibernetike. Forcimi i transparencës dhe aksesueshmërisë së të dhënave mbetet thelbësor për vendimmarrjen e bazuar në prova.

Në kuadër të integrimit në BE, asistenca teknike ka rezultuar efektive në forcimin e kapacitetit të Kryenegociatorit të Shqipërisë, ministrive përkatëse dhe institucioneve publike për të kryer vlerësime bilaterale, për të hartuar udhërrëfyes dhe për të përditësuar Planin Kombëtar për Integrimin Evropian. Megjithatë, mbështetja e gjerë koordinuese duhet të zvogëlohet dhe të zëvendësohet me mbështetje të synuar dhe konkrete për të ndihmuar agjencitë individuale të përmbushin standardet specifike të BE-së. Përpjekjet për menaxhimin e ndihmës financiare të BE-së dhe përgatitjen për Politikën e Kohezionit kanë theksuar mangësi në veprimet e mëparshme të mbështetjes.

Mbështetja e kufizuar për përgatitjet e Politikës së Kohezionit thekson më tej nevojën për një qasje më gjithëpërfshirëse dhe të mirëkoordinuar, veçanërisht kur përputhen kërkesat komplekse të kapitullit 22 me fusha të tjera të politikave. Së fundi, projektet e synuara që adresojnë nevojat e reja kanë theksuar efektivitetin e qasjeve të integruara dhe me aktorë të shumtë.

Ndërsa Shqipëria i është bashkuar Programit të Bashkimit Doganor, duke i mundësuar akses në iniciativa për ngritjen e kapaciteteve të lidhura me ndryshimet në vijim, në kuadër të Bashkimit Doganor, ajo ka përfituar, gjithashtu, nga një projekt binjakëzimi dhe nga mbështetje teknike për integrimin e saj në sistemet TARIC, si edhe nga programe rajonale në mbështetje të lehtësimit të tregtisë në kuadër të CEFTA-s (përfshirë edhe në fushën e doganave).

Mësimet e nxjerra nga zbatimi i programit në vijim IPA 2021 EU4 *Circular Economy* (BE Ekonomia Qarkore) tregojnë sesi bashkitë, ashtu edhe AKEM-i, nuk kanë fonde dhe kapacitete të mjaftueshme për të krijuar dhe menaxhuar një sistem efikas të menaxhimit të mbetjeve. Ndërsa një Sistem Funksional i Integruar Administrativ dhe i Kontrollit (IACS) në Shqipëri është parakusht për t'u bashkuar me Politikën e Përbashkët Bujqësore (CAP), i cili ende nuk është krijuar; megjithatë, programi EU for Property Rights (BE-ja për të Drejtat e Pronave) mbulon hapat e parë drejt krijimit të LPIS-it dhe pilotimit fillestar të tij.

Për më tepër, që nga viti 2023, Shqipëria ka marrë pjesë si vëzhguese në një projekt pilot për vendet në zgjerim, në kuadër të Instrumentit të Mbështetjes Teknike [27]. Qëllimi i projektit

[27] Rregullorja (BE) 2021/240, e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit, e datës 10 shkurt 2021, për krijimin e një instrumenti mbështetjeje teknike, FZ/OJ L 57, 18.2.2021, f. 1–16
https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2021/240/oj/eng".

pilot është përshpejtimi i anëtarësimit të vendeve në zgjerim në BE, duke krijuar lidhje midis vendeve në zgjerim dhe shteteve anëtare të BE-së, dhe duke i njohur vendet e zgjerimit me llojet e reformave dhe projekteve që realizohen nga shtetet anëtare të BE-së pas anëtarësimit. Në veçanti, Shqipëria merr pjesë në dy projekte me objektiva të përgjithshëm për përmirësimin e pjesëmarrjes qytetare përmes teknologjive të reja dhe përfshirjen e qëndrueshmërisë në financat publike vendore.

3. PËRSHKRIMI I VEPRIMIT (ÇFARË)

3.1. Logjika e ndërhyrjes

Objektivi i përgjithshëm (ndikimi) i këtij veprimi është:

Forcimi i shtetit të së drejtës/sundimit të ligjit, qeverisjes, rezultateve konkrete në luftën kundër krimit të organizuar, sigurisë, kapaciteteve administrative, si dhe zhvillimit ekonomik dhe industrial, me qëllim përshpejtimin e integrimit të Shqipërisë në Bashkimin Evropian.

Produktet (objektivat specifike) janë:

1. Forcimi i shtetit të së drejtës në Shqipëri përmes kornizave të fuqizuara ligjore, zbatimit efektiv të politikave mbi të drejtat e njeriut, barazisë dhe të drejtave të pronësisë të përafruara me standardet e BE-së, si dhe përmes avancimit të kapaciteteve, koordinimit dhe llogaridhënies së institucioneve gjyqësore, të rendit dhe demokratike.

2. Forcimi i qeverisjes së mirë në nivel qendror dhe vendor, i përpjekjeve kundër korrupsionit, administratës publike, menaxhimit të financave publike dhe kapaciteteve statistikore, si dhe avancimi i procesit të integrimit në BE, menaxhimi efektiv i ndihmës së BE-së dhe i përgatitjeve për Politikën e Kohezionit.

3. Rritja e integrimit ekonomik, konkurrueshmërisë dhe qëndrueshmërisë së sektorit të lëndëve të para kritike të Shqipërisë në zinxhirët e vlerës industrialë të BE-së, në përputhje me standardet e BE-së.

Produktet janë (kjo nuk është listë e plotë):

1.1 Forcimi i qeverisjes, kapaciteteve institucionale dhe vendimmarrjes së bazuar në prova në sektorin e drejtësisë, duke përfshirë gjykatat, shërbimet e prokurorisë dhe organet e posaçme hetimore.

1.2 Garantimi i vazhdimësisë së kapaciteteve të Operacionit Ndërkombëtar të Monitorimit (ONM) për të ushtruar mandatin e tij.

1.3 Përmirësimi i shërbimeve të drejtësisë për të mitur, duke përfshirë rehabilitimin e favorshëm për fëmijët dhe programe joizoluese, së bashku me forcimin e kapaciteteve për trajnim, kërkim shkencor dhe inovacion në Shkollën e Magjistraturës.

1.4 Rritja e kapaciteteve të autoriteteve kombëtare shqiptare për të mbrojtur të drejtat e njeriut, për të promovuar barazinë – duke përfshirë barazinë gjinore – dhe për të garantuar monitorimin dhe zbatimin efektiv të Kartës së të Drejtave Themelore.

1.5 Forcimi i kuadrit ligjor, kapaciteteve institucionale dhe efektivitetit operacional për luftimin e rrjeteve të krimit të organizuar, korrupsionit në nivelet e larta, pastrimit të parave, ekstremizmit të dhunshëm dhe terrorizmit, si dhe krimeve mjedisore.

1.6 Mbikëqyrje parlamentare e forcuar, integritet zgjedhor dhe liri e medias, duke përfshirë rritjen e llogaridhënies, kapaciteteve institucionale dhe mbrojtjeve ligjore për të garantuar transparencë, gjithëpërfshirje dhe qëndrueshmëri demokratike.

2.1 Forcimi i efikasitetit dhe efektivitetit të shërbimit civil nëpërmjet ndërtimit të kapaciteteve të avancuara, përdorimit të mjeteve moderne të Menaxhimit të Burimeve Njerëzore dhe modernizimit të vazhdueshëm të proceseve administrative në përputhje me planet e integritetit.

2.2 Kapacitete më të mira institucionale dhe administrative të organeve kryesore të qeverisjes vendore dhe modele të pilotuara në përputhje me BE-në për zhvillim të integruar territorial.

2.3 Forcimi i transparencës dhe i kapaciteteve institucionale në menaxhimin e financave publike (PFM) dhe të të ardhurave të brendshme, përmirësimi i mbrojtjes së të dhënave,

kapaciteteve për auditimin e jashtëm, si dhe përmirësimi i prodhimit të të dhënave statistikore dhe i infrastrukturës së të dhënave në përputhje me kërkesat e BE-së.

2.4 Përmirësimi i kapaciteteve institucionale për menaxhimin e procesit të negociatave me BE-në, zbatimin e transpozimit ligjor, zbatimin dhe respektimin e ligjeve, si dhe rritjen e ndërgjegjësimit publik mbi integrimin në BE.

2.5 Forcimi i mbështetjes së BE-së, duke përfshirë programet e bashkimit, përgatitjen e projekteve, nevojat për monitorim dhe vlerësim, përgatitjet për politikën e kohezionit, si dhe mbështetje të synuar për sektorët socialë, doganat, mjedisin, bujqësinë, kulturën, barazinë gjinore dhe nevojat e tjera emergjente.

2.6 Rritja e kapaciteteve për menaxhimin e të gjitha proceseve, lidhur me integrimin e përshpejtuar në rajon dhe me tregun e përbashkët të BE-së, përfshirë koordinimin dhe monitorimin e zbatimit të **Agjendës së Reformave të Shqipërisë** të Programit të Reformës dhe Rritjes.

2.7 SME-të përfitojnë nga mundësitë e ekonomisë qarkore për rritjen e efikasitetit të burimeve dhe fitojnë qasje në teknologji inovative.

3.1 Përmirësimi i kuadrit strategjik dhe politik, të përafruar me BE-në, për lëndët e para kritike/strategjike (CRM/SRM) dhe ekonominë qarkore, me fokus të veçantë në avancimin e praktikave të menaxhimit mjedisor.

3.2 Burimet parësore dhe dytësore të furnizimit për lëndët e para kritike/strategjike (CRM/SRM) dhe opsionet për të zvogëluar gjurmën e konsumit dhe për rritjen e shkallës së përdorimit rrethor të materialeve të vlerësuara dhe të kartografuara.

3.3 Vlerësohet ndikimi social dhe mjedisor nga industria nxjerrëse dhe përpunuese, si dhe ripërdorimi i mbetjeve minerare si një burim potencial dytësor për lëndët e para kritike/strategjike (CRM).

3.4 Forcimi i kapaciteteve për kërkime, inovacione, rrjetëzime dhe investime brenda ekosistemit shqiptar të lëndëve të para kritike/strategjike (CRM/SRM) dhe rrjeteve të ekonomisë qarkore.

Listë indikative e aktiviteteve:

Aktivitete të lidhura me produktin 1.1:

- Të ofrohet këshillim dhe të forcohen më tej kapacitetet e institucioneve të qeverisjes së sistemit gjyqësor (KLGJ, KLP dhe KLD) për ushtrimin e kompetencave të tyre, me qëllim sigurimin e masave të koordinuara për rritjen e efikasitetit gjyqësor, përmirësimin e komunikimit strategjik dhe transparencës, kryerjen e vlerësimeve cilësore dhe promovimeve në karrierë, dhënien e këshillave mbi rishikimin ligjor dhe hartimin e akteve nënligjore, rishikimin e standardeve etike, si dhe forcimin e kapaciteteve të brendshme përmes trajnimeve dhe shkëmbimit të përvojave me institucione të ngjashme të shteteve anëtare të BE-së;

- Të forcohen kapacitetet menaxhuese të gjykatave, të reduktohet numri i çështjeve të mbetura pezull dhe kohëzgjatja e proceseve, të sigurohet vlerësimi i nevojave dhe të rritet transparenca nëpërmjet aksesit në dosje dhe administrimit të shërbimeve gjyqësore. Kur është e zbatueshme, të punohet ngushtësisht me Gjykatën e Lartë dhe Gjykatën Kushtetuese për vendosjen e standardeve në vendimmarrjen gjyqësore, zhvillimin e kërkimit dhe përmirësimin e cilësisë së vendimeve gjyqësore, me synim ruajtjen e frymës së Reformës në Drejtësi në të gjitha aspektet e saj, si dhe forcimin e rolit të Ministrisë së Drejtësisë (MdD);

- Të garantohet transferimi i duhur i standardeve dhe kompetencave të procesit të rivlerësimit kalimtar (veting), kur është e zbatueshme, tek institucionet përkatëse të drejtësisë;

- Të forcohen kapacitetet për zbatimin e praktikave të drejtësisë restauruese, me qëllim promovimin e rehabilitimit dhe reduktimin e përsëritjes së veprave penale, nëpërmjet një sistemi të përforcuar të shërbimit të provës, duke ndihmuar në rekrutimin, trajnimin dhe zhvillimin e praktikës së stafit të provës, si dhe nëpërmjet digjitalizimit të dokumenteve dhe proceseve;

- Të hartohen dhe zbatohen aktet nënligjore për kuadrin statistikor dhe të menaxhimit të të dhënave në sektorin e drejtësisë, përfshirë analizën e të dhënave të ndara sipas gjinisë, si dhe të ofrohet mbështetje për trajnimet dhe praktikat e punës për Ministrinë e Drejtësisë, me qëllim ofrimin e analizave cilësore të të dhënave, raportimeve dhe hartimit të akteve ligjore mbi bazën e politikave të orientuara nga të dhënat;

- Të forcohet trajnimi gjyqësor i Shkollës së Magjistraturës nëpërmjet përmirësimit të mëtejshëm të provimit të pranimit, përditësimit të kurrikulës me tema të reja ligjore të përafruara me *acquis-in* e BE-së, përmirësimit të trajnimeve mbi aftësitë, standardet e integritetit dhe praktikat më të mira, forcimit të programit të mentorimit, si dhe garantimit të përdorimit më të mirë të teknologjisë digjitale për të nxënë dhe mbledhur të dhëna. Gjithashtu, të forcohen kapacitetet menaxhuese dhe ato të rekrutimit për stafin e përhershëm dhe jo të përhershëm të trajnimit.

Aktivitete të lidhura me produktin 1.2:

- Ofrimi i mbështetjes së nevojshme operacionale për të lehtësuar funksionimin efektiv të detyrave të ONM-së (Operacioni Ndërkombëtar i Monitorimit) deri në përfundim të procesit të rivlerësimit (ankimeve);

- Lehtësimi i monitorimit dhe raportimit të vazhdueshëm të procedurave të seancave në Dhomën e Apelimit dhe, nëse çmohet e nevojshme, formulimi i opinioneve kundërshtuese.

Aktivitete të lidhura me produktin 1.3:

- Zbatimi i një qasjeje të integruar për drejtësinë dhe rehabilitimin miqësor ndaj fëmijëve, përmes forcimit të kuadrit rregullator, rritjes së kapaciteteve institucionale me anë të trajnimeve të specializuara, përafrimit të dispozitave ligjore me standardet ndërkombëtare, integrimit të modelit *Barnahus* për mbështetje gjithëpërfshirëse të viktimave, si dhe mbështetjes së Qendrës Kombëtare për Rehabilitimin dhe Riintegrimin e Fëmijëve dhe të Rinjve në Konflikt me Ligjin;

- Hartimi i kuadrit rregullator për Qendrën Kombëtare për Rehabilitimin dhe Riintegrimin e Fëmijëve dhe të Rinjve në Konflikt me Ligjin, dhe mbështetja e autoriteteve të drejtësisë me udhëzime mbi prioritetin e interesit më të lartë të fëmijës gjatë procedimeve ligjore;

- Mbështetja e monitorimit dhe raportimit cilësor për Strategjinë e Drejtësisë për Fëmijët dhe Strategjinë e Mbrojtjes së Viktimave, si dhe kryerja e kërkimeve me qasje sensitive ndaj gjinisë mbi kriminalitetin e të miturve dhe viktimizimin e fëmijëve, me qëllim orientimin e zhvillimeve të ardhshme të politikave.

Aktivitete të lidhura me produktin 1.4:

- Ofrimi i këshillave për hartimin e politikave dhe forcimi i mëtejshëm i kapaciteteve institucionale të organeve publike për t'u përafruar me standardet e BE-së dhe ato ndërkombëtare për të drejtat e njeriut;

- Asistencë në mbledhjen dhe monitorimin e të dhënave, përfshirë të dhënat e ndara sipas gjinisë, për të ndjekur zbatimin dhe raportimin mbi të drejtat e njeriut dhe barazinë, si dhe fuqizimin e OSHC-ve në monitorimin e të drejtave;

- Krijimi i një pike kontakti për Kartën dhe mekanizmave të përputhshmërisë, lidhur me kushtëzimet për Politikën e Kohezionit.

Aktivitete të lidhura me produktin 1.5:

- Ofrimi i asistencës teknike mbi kuadrin ligjor të përafruar me BE-në, përmirësimin e monitorimit të politikave dhe forcimin e bashkëpunimit ndërinstitucional në luftën kundër krimit të organizuar, pastrimit të parave, rikuperimit të aseteve dhe korrupsionit;

- Rritja e kapaciteteve për ndjekjen penale të krimit të organizuar, krimit kibernetik, veprave penale financiare dhe krimeve mjedisore, duke përdorur teknika të avancuara hetimore, lehtësimi i bashkëpunimit me agjencitë e BE-së dhe pajisja e institucioneve me mjete moderne për të forcuar aftësitë operacionale;

- Mbështetje për zhvillimin e politikave dhe ndërtimin e kapaciteteve institucionale në luftën kundër ekstremizmit të dhunshëm dhe kërcënimeve terroriste;

- Asistencë për Akademinë e Sigurisë dhe Shkollën e Magjistraturës në zhvillimin e kurrikulave, krijimin e partneriteteve arsimore dhe fillimin e projekteve të përbashkëta kërkimore me akademitë e BE-së.

Aktivitete të lidhura me produktin 1.6:

- Ofrimi i asistencës teknike për Parlamentin e Shqipërisë për të përmbushur rolin e tij në procesin e integrimit në BE, nëpërmjet trajnimeve, shkëmbimit të praktikave më të mira dhe ngritjes së kapaciteteve në monitorim, hartim legjislacioni dhe sigurimin kundër korrupsionit, së bashku me promovimin e barazisë gjinore në legjislacion, forcimin e shërbimeve parlamentare dhe mbështetjen e mbikëqyrjes mbi lirinë e medias, qeverisjen digjitale dhe sigurinë kibernetike;
- Ofrimi i mbështetjes për deputetët, me fokus të veçantë te deputetet gra, në arritjen e konsensusit ndërpartiak mbi nismat për barazinë gjinore;
- Dhënia e asistencës për Komisionin Qendror të Zgjedhjeve (KQZ) për të rritur kapacitetet në mbikëqyrje dhe llogaridhënie, për të forcuar bashkëpunimin me shoqërinë civile dhe median, për të mbështetur Inteligjencën e Biznesit në analizimin e financave të partive politike, për të përmirësuar infrastrukturën digjitale për aksesueshmëri dhe për të ngritur një qendër trajnimi për përmirësimin e administrimit zgjedhor;
- Mbështetje për Autoritetin e Mediave Audiovizive (AMA) në përafrimin e funksioneve të saj rregullatore me standardet e BE-së, forcimin e kapacitetit për të monitoruar median *online* dhe për të rregulluar platformat digjitale në luftën kundër seksizmit, gjuhës së urrejtjes dhe dezinformimit, si dhe mbështetje për aktorët mediatikë, shoqërinë civile dhe mbrojtësit e të drejtave të njeriut në zbatimin e masave anti-SLAPP *(Padi Strategjike Kundër Pjesëmarrjes Publike),* në përputhje me Këshillin e Evropës dhe Direktivën (BE) 2024/1096.

Aktivitete të lidhura me rezultatin 2.1:

- Mbështetje për Departamentin e Administratës Publike (DAP), Shkollën Shqiptare të Administratës Publike (ASPA/SHSHAP) dhe shërbimin civil përmes ngritjes së kapaciteteve, programeve arsimore dhe platformave digjitale të të nxënit;
- Asistencë në përafrimin legjislativ dhe përmbushjen e kritereve të anëtarësimit në BE për reformën e administratës publike, përfshirë edhe përmes konsulencës ligjore;
- Lehtësimi i automatizimit të proceseve të Menaxhimit të Burimeve Njerëzore, duke përfshirë përmirësimin e platformës digjitale të HRM/MBNj-së;
- Mbështetje për reformat e proceseve administrative për të forcuar integritetin dhe luftën kundër korrupsionit në sektorët kyç, me theks të veçantë te sektorët e cenueshëm nga korrupsioni dhe në përgjigje të planeve të integritetit të hartuara prej tyre.

Aktivitete të lidhura me produktin 2.2:

- Ngritja e mëtejshme e kapaciteteve të stafit të Ministrit të Shtetit për Qeverisjen Vendore, Këshillit Konsultativ të Vetëqeverisjes Qendrore dhe Vendore, bashkive dhe zyrave të tyre të integrimit në BE, Agjencisë së Mbështetjes së Vetëqeverisjes Vendore dhe institucioneve të tjera, për të përmirësuar qeverisjen vendore dhe shumënivelëshe, si dhe për të rritur partneritetin, kapacitetet e planifikimit pjesëmarrës dhe menaxhimin e fondeve të BE-së;
- Ofrimi i mbështetjes me grante për bashkitë për hartimin dhe zbatimin e koncepteve të Investimit Territorial të Integruar (ITI), pilotimin e koncepteve, modeleve, strategjive dhe mekanizmave të BE-së për qeverisje vendore dhe shumënivelëshe dhe zhvillim territorial të integruar, përfshirë përmes mbështetjes mbështetje nëpërmjet homologëve nga bashkitë e BE-së;
- Dhënia e konsulencës teknike dhe përmbajtësore në përgatitjen e udhëzuesve, si dhe të materialeve udhëzuese/trajnimeve *online* për bashkitë;
- Mbështetje për hartimin dhe zbatimin e planeve bashkiake për barazinë gjinore dhe fushatave ndërgjegjësuese mbi barazinë gjinore;
- Ngritja e kapaciteteve për planifikimin dhe programimin bashkiak/ndërbashkiak, kapaciteteve për identifikimin e investimeve dhe përgatitjen e linjës së projekteve/portofolit të

projekteve) në nivel bashkiak, përmes të nxënit me mbështetje nëpërmjet homologëve, mekanizmave të planifikimit pjesëmarrës, programeve të zbatuara të ndërtimit të kapaciteteve, aktiviteteve rrjetëzuese dhe takimeve konsultuese të punës mbi integrimin në BE dhe Politikën e Kohezionit.

Aktivitete të lidhura me produktin 2.3:

- Lehtësimi i reformave kyçe në Menaxhimin Fiskal Publik (PFM/MFP) – përfshirë fusha si: kontabiliteti publik, Kontrolli i Brendshëm i Financave Publike (PIFC/KBFP), menaxhimi i borxhit, planifikimi i politikës fiskale (përfshirë operacionalizimin e Këshillit Fiskal), menaxhimi i investimeve publike (duke zbatuar direktivat për Vlerësimin e Ndikimit Mjedisor në projektet infrastrukturore) – dhe forcimi i praktikave të prokurimit publik përmes asistencës teknike për përafrimin ligjor, masave kundër korrupsionit dhe kërkesave për certifikim, përfshirë prokurimin e Gjelbër dhe Social;
- Mbështetje për Menaxhimin e të Ardhurave të Brendshme dhe përafrimin në fushën e tatimeve përmes mbështetjes teknike dhe ngritjes së kapaciteteve të administratave tatimore dhe doganore; përfshirë tatimin ndërkombëtar, analizën e të dhënave, menaxhimin e rrezikut dhe tatimin mjedisor;
- Lehtësimi i tranzicionit drejt Kontabilitetit Aktual përmes trajnimeve dhe certifikimeve, në përputhje me Standardet Evropiane të Kontabilitetit të Sektorit Publik (EPSAS/SEKSP);
- Forcimi i kapaciteteve të auditimit të jashtëm përmes ngritjes së kapaciteteve të institucionit të lartë të auditimit mbi teknika dhe qasje të reja auditimi; komunikim publik mbi auditimet dhe mbështetje në auditimin e fondeve të BE-së;
- Mbështetje për INSTAT-in dhe sistemin kombëtar statistikor për përmirësimin e prodhimit statistikor, me fokus të veçantë në adresimin e boshllëqeve të të dhënave në llogaritë kombëtare, të dhënat gjeohapësinore, gjinore dhe mjedisore; për forcimin e kornizave të qeverisjes statistikore në përputhje me standardet e ESS/SSE dhe për forcimin e sigurisë kibernetike dhe sistemeve të menaxhimit të integruar të të dhënave;
- Ofrimi i konsulencës ligjore dhe asistencës teknike për përditësimin e akteve nënligjore për prokurimin publik, duke u fokusuar në përafrimin me legjislacionin e BE-së, transparencën dhe luftën kundër korrupsionit, monitorimin e praktikave të prokurimit dhe kërkesave për certifikim (përfshirë prokurimin e gjelbër/mjedisor dhe social).

Aktivitete të lidhura me produktin 2.4:

- Ofrimi i mbështetjes ligjore dhe teknike për përafrimin e kuadrit ligjor të Shqipërisë me *acquis*-in e BE-së përmes vlerësimeve të boshllëqeve, hartimit ligjor, përkthimit dhe certifikimit, si dhe zhvillimit të mjeteve, metodologjive dhe dokumenteve politike për të mbështetur këtë përafrim;
- Asistencë në hartimin e pozicioneve negociuese dhe ofrimi i trajnimeve gjithëpërfshirëse mbi aspekte të ndryshme të procesit të anëtarësimit në BE;
- Lehtësimi i iniciativave të synuara për të rritur ndërgjegjësimin mbi përfitimet dhe progresin e procesit të anëtarësimit;
- Ngritja e kapaciteteve të institucioneve përkatëse përmes mentorimit në vendin e punës dhe asistencës teknike për të koordinuar, monitoruar dhe vlerësuar në mënyrë efektive zbatimin e reformave dhe investimeve sipas mekanizmit për reformë dhe rritje, duke siguruar, gjithashtu, mekanizma të fortë komunikimi, vizibiliteti dhe auditimi.

Aktivitete të lidhura me produktin 2.5:

- Ofrimi i asistencës teknike për menaxhimin e IPA-së, monitorimin, vlerësimin, raportimin, auditimin, kontrollin e brendshëm dhe menaxhimin financiar, si dhe për Planin e Komunikimit dhe Vizibilitetit të IPA III, zbatimin e strategjisë kundër mashtrimit dhe programimin sipas nevojës;
- Ofrimi i asistencës për përgatitjet për kapitullin 22, duke përfshirë hartimin e programeve të politikës së kohezionit, ngritjen e sistemit të menaxhimit dhe kontrollit për fondet e Politikës së Kohezionit dhe sistemin e monitorimit dhe vlerësimit;

- Asistencë në përgatitjen e projekteve, monitorimin dhe vlerësimin e ndihmës së BE-së;
- Ofrimi i asistencës së përshtatur për projekte individuale, duke mbështetur zbatimin e garancisë për fëmijët, forcimin e trashëgimisë kulturore dhe iniciativave për zhvillim ekonomik lokal dhe avancimin e barazisë gjinore. Për më tepër, ky aktivitet trajton prioritetet emergjente operacionale, politike dhe ligjore përmes ndërhyrjeve individuale.

Aktivitete të lidhura me produktin 2.6:

- Ofrimi i mbështetjes teknike për ministritë përgjegjëse dhe agjencitë publike për zbatimin e reformave dhe investimeve të RGF/MRRr-së;
- Ofrimi i asistencës, në lidhje me auditimin e performancës së RGF/MRRr-së (përfshirë përdorimin e mjeteve të inteligjencës artificiale);
- Trajnim praktik dhe ngritje kapacitetesh në vendin e punës për monitorimin e zbatimit të marrëveshjes së huas dhe marrëveshjes së mekanizmit, si dhe për komunikimin dhe ndërgjegjësimin mbi rezultatet e RGF/MRRr-së.

Aktivitete të lidhura me produktin 3.1:

- Përgatitja e një kuadri ligjor të përmirësuar për materialet kritike, sektorin minerar, ripërdorimin e mbetjeve nga minierat dhe përpunimi, si dhe për praktikat e qëndrueshme mjedisore dhe sociale;
- Hartimi i një strategjie të re minerare, e cila miratohet duke marrë parasysh vlerësimin strategjik mjedisor përkatës, si dhe një plan veprimi dhe standard për parandalimin dhe adresimin e ndikimit negativ socio-mjedisor të nxjerrjes së lëndëve kritike;
- Përditësimi i rrugës së zbatimit për lëndët kritike/strategjike.

Aktivitete të lidhura me produktet 3.2, 3.3 dhe 3.4:

- Përgatitja e një vlerësimi të përditësuar të rezervave gjeologjike për mineralet e zgjedhura CRM *(Lëndët e para kritike)* duke përdorur teknologji të avancuara;
- Vlerësimi i ndikimeve sociale dhe mjedisore të industrive nxjerrëse dhe përpunuese, si dhe i ripërdorimit të mbetjeve minerare dhe riciklimit, si një burim dytësor potencial për CRM-në;
- Ofrimi i asistencës teknike për zhvillimin e një qendre funksionale kërkimore dhe inovacioni dhe me performancë të lartë, dedikuar mbështetjes së lëndëve të para kritike;
- Krijimi i një rrjeti investimesh funksional, transparent dhe informativ që lidh aktorët kombëtarë me zinxhirët industrialë të BE-së për materialet e papërpunuara;
- Lehtësimi i projekteve të përbashkëta kërkimore;
- Ngritja e kapaciteteve për mbledhjen dhe standardizimin e të dhënave publike të disponueshme, përfshirë sondazhet gjeologjike, vlerësimet minerare dhe informacionin rregullator, për të zhvilluar një bazë të dhënash të centralizuar që lejon akses të lehtë dhe analizë të të dhënave të lidhura me minierat, duke u fokusuar tek investitorët e BE-së;
- Trajnimi i kërkuesve dhe teknikëve laboratorikë në përdorimin e pajisjeve;
- Rritja e kapaciteteve dhe ofrimi i asistencës për përgatitjen e një studimi fizibiliteti dhe plani biznesi për krijimin e një qendre kërkimore me akses të hapur dhe të qëndrueshme financiarisht, si dhe përgatitja e specifikimeve teknike, prokurimi dhe instalimi i pajisjeve laboratorike të avancuara.

3.2. Iniciativa(t) e ekipit të Evropës

E pazbatueshme.

3.3. Kontributi në prioritetet horizontale dhe integrimin

Mbrojtja e mjedisit, ndryshimet klimatike dhe biodiversiteti

Aspektet e mbrojtjes së mjedisit dhe ndryshimeve klimatike janë integruar në të gjithë veprimin, duke përfshirë praktika të qëndrueshme dhe masa zbutëse gjatë hartimit dhe zbatimit të tij për të minimizuar ndikimet negative dhe për të nxitur kujdesin ndaj mjedisit, përfshirë edhe përmes zbatimit të parimeve të prokurimit të gjelbër. Veprimi do të integrojë Agjendën e Gjelbër dhe respektimin e parimit "Mos shkakto dëme të konsiderueshme" të përfshirë në legjislacionin e financave të qëndrueshme të BE-së, veçanërisht për mekanizmin për reformë

dhe rritje dhe sistemin e ngritur për politikën e kohezionit. Kjo përfshin mbështetje për bashkitë në përgatitjen e strategjive lokale të zhvillimit, duke marrë parasysh veprimet klimatike dhe objektivat mjedisorë, përgatitjen e një linje të projekteve/portofolit të projekteve, të qëndrueshëm ndaj ndryshimeve klimatike dhe mbështetje për mobilitetin urban të qëndrueshëm për të ndihmuar bashkitë të arrijnë objektivat e planeve të tyre klimatike. Do të ofrohet mbështetje për forcimin e kapaciteteve në vlerësimin e ndikimit mjedisor, tatimin mjedisor dhe përafrimin e mëtejshëm të mbledhjes, përpunimit dhe raportimit të të dhënave mjedisore. Ngritja e kapaciteteve dhe përmirësimi i teknikave do të ndihmojnë në luftën kundër krimeve mjedisore.

Ky veprim do të kontribuojë në arritjen e objektivave klimatike të BE-së dhe të Shqipërisë përmes burimit, përpunimit dhe riciklimit të lëndëve të para kritike në Evropë, si dhe sigurimin e zinxhirëve të furnizimit, duke hapur rrugën që Shqipëria të kontribuojë në sigurimin e një furnizimi të qëndrueshëm dhe të sigurt të lëndëve të para kritike të nevojshme për tranzicionin e gjelbër. Duke qenë se përpunimi i lëndëve të para kritike mund të jetë tejet ndotës, parimi "mos shkakto dëme" do të garantohet nëpërmjet zbatimit të mekanizmave të fortë të mbrojtjes mjedisore dhe sistemeve të menaxhimit. Mbështetja për miratimin e një kuadri rregullator rigoroz, duke marrë parasysh praktikat më të mira dhe standardet e reja mjedisore, do të transformojë sektorin minerar në Shqipëri. Aktivitetet e ngritjes së kapaciteteve për aktorët institucionalë të sektorit minerar do të fokusohen tek standardet mjedisore. Promovimi i ripërdorimit të mbetjeve nga nxjerrja dhe përpunimi në Shqipëri si burime dytësore për lëndët e para kritike do të përmirësojë cilësinë mjedisore dhe do të nxisë zhvillimin e qëndrueshëm, duke hapur mundësi për tranzicionin e gjelbër SME-ve *(të ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme)* minerare.

Barazia gjinore dhe fuqizimi i grave dhe i vajzave

Veprimi përfshin objektiva të rëndësishme për barazinë gjinore, është në përgjithësi sensitiv ndaj çështjeve gjinore dhe plotësisht në përputhje me parimet dhe qasjen e përcaktuar në Strategjinë për Barazinë Gjinore të Bashkimit Evropian 2020–2025. Agjenda për barazinë gjinore do të mbështetet drejtpërdrejt përmes miratimit (dhe monitorimit të zbatimit të saj) të një dokumenti politik për organet publike, i cili integron parimet e të drejtave të njeriut dhe barazisë, duke kontribuar, gjithashtu, në përmbushjen e kushteve për barazinë gjinore të nevojshme për zbatimin e Politikës së Kohezionit, duke ofruar mbështetje për institucionet shqiptare në fushën e barazisë gjinore, integrimit të saj në të gjitha politikat dhe buxhetimit, si dhe duke rritur disponueshmërinë e statistikave të ndara sipas gjinive. Do të ofrohet mbështetje për qeverisjet lokale në planifikimin e zhvillimit në mënyrë sensitive ndaj çështjeve gjinore, përfshirë qasjet pjesëmarrëse dhe vlerësimet e ndikimit gjinor për linjën e ardhshme të projekteve/portofolin e projekteve të politikës së kohezionit. Do të ofrohet mbështetje për përafrimin më të mirë të *acquis*-it të BE-së për barazinë gjinore, përfshirë zbatimin e kuadrit ligjor mbi dhunën me bazë gjinore, zhvillimin dhe zbatimin e planeve komunale për barazinë gjinore dhe fushatat për ndërgjegjësimin mbi barazinë gjinore. Parlamenti do të mbështetet në zhvillimin e mekanizmave për integrimin e çështjeve gjinore, përfshirjen e perspektivave gjinore në praktikat parlamentare, legjislacion dhe buxhetim, si dhe në mbikëqyrjen e zbatimit të strategjive dhe iniciativave për barazinë gjinore dhe integrimin e saj në të gjitha politikat.

Do të ofrohet mbështetje për parlamentarët, me fokus të veçantë tek parlamentaret gra, në punën drejt arritjes së konsensusit ndërpartiak mbi iniciativat për barazinë gjinore. Auditimet e parashikuara të ndikimit social do të kontribuojnë në barazinë gjinore, ndërsa prokurimi publik me përgjegjësi sociale do të rrisë pjesëmarrjen ekonomike të grave. Veprimi parashikon përmirësimin e shërbimeve të ndihmës ligjore dhe rritjen e aksesit në drejtësi për gratë e cenueshme dhe të marzhinalizuara, një qasje të ndjeshme ndaj çështjeve gjinore për sistemin e drejtësisë së të miturve, zhvillimin e treguesve të drejtësisë sensitive ndaj gjinisë, promovimin e praktikave jodiskriminuese për gratë në sistemin gjyqësor dhe përfshirjen e grave në pozita vendimmarrëse në të gjithë sistemin e drejtësisë. Trajnime të përshtatura do t'u ofrohen

Autoritetit të Mediave Audiovizive për të përmirësuar monitorimin dhe promovimin e barazisë gjinore në media dhe për të luftuar seksizmin, duke mbështetur zbatimin e praktikave të raportimit me përgjegjësi gjinore. Do të promovohen mundësi për gratë kërkuese dhe sipërmarrëse në sektorin minerar, i cili dominohet nga meshkujt.

Të drejtat e njeriut

Zhvillimi dhe zbatimi i një politike koherente për të drejtat e njeriut dhe barazi, bazuar në Kartën Evropiane të të Drejtave Themelore, do të sigurojë mjetin kryesor për integrimin e të drejtave të njeriut në përgatitjen dhe zbatimin e politikave publike, përfshirë programet e Politikës së Kohezionit dhe përgatitjen e dokumenteve të planifikimit territorial. Përshtatja me *acquis*-in dhe qeverisja e mirë, gjithmonë marrin parasysh të drejtat e njeriut, në përputhje me parimin "Mos lër askënd pas". Të drejtat e njeriut garantohen nëpërmjet konsolidimit të sistemit të drejtësisë, përmes gjyqtarëve të pavarur dhe të kualifikuar, aksesit në drejtësi për komunitetet e cenueshme dhe fëmijët, dhe ofrimit të ndihmës ligjore. Lufta kundër krimit të organizuar do të mbrojë ata që preken nga trafikimi i qenieve njerëzore dhe shfrytëzimi i komuniteteve të cenueshme.

Aktivitetet e drejtuara kundër korrupsionit do të kontribuojnë në mbrojtjen e të drejtave të njeriut, duke mbrojtur të ardhurat publike dhe mbështetur funksionimin dhe legjitimitetin e institucioneve. Mbështetja për mediat do të ruajë të drejtën për lirinë e opinionit dhe shprehjes, ndërsa ngritja e kapaciteteve të Autoritetit të Mediave Audiovizive do të kontribuojë në krijimin e një mjedisi mediatik që lufton diskriminimin në shoqëri bazuar në gjininë, origjinën raciale ose etnike, fenë ose besimin, aftësitë e kufizuara, moshën ose orientimin seksual. Praktikat e prokurimit me përgjegjësi sociale do të kontribuojnë pozitivisht në promovimin e të drejtave të personave me aftësi të kufizuara, grave dhe pakicave ekonomikisht të pambrojtura, si dhe në forcimin e aksesit në drejtësi për shkeljet e të drejtave të njeriut që lidhen me prokurimin publik, ndërsa përmirësimi i praktikave të prokurimit publik do të ndihmojë në parandalimin e shkeljeve të të drejtave të njeriut brenda zinxhirëve të vlerës shtetërore. Kryerja e auditimeve të ndikimit social nga ALSAI/KLSH do të identifikojë çdo çështje të lidhur me të drejtat e njeriut. Përgatitjet për modelin e Garancisë për Fëmijët të BE-së shërbejnë si përshpejtues për të përmirësuar të drejtat e fëmijëve. Mbështetja për zbatimin e reformës për mbrojtjen e të dhënave do të garantojë mekanizma efektivë për të mbrojtur privatësinë dhe të dhënat personale, duke ruajtur dhe promovuar të drejtën për lirinë e shprehjes. Strategjia e re minerare do të forcojë parimet e drejtësisë sociale, barazisë, shëndetit dhe mosdiskriminimit dhe do të mbështesë të drejtat e qytetarëve në zonat ku ndodhen lëndët e para kritike.

Aftësitë e kufizuara

Zbatimi dhe implementimi i Konventës së Kombeve të Bashkuara për të Drejtat e Personave me Aftësi të Kufizuara (UNCRPD/KKBDPAK) do të forcohet përmes zbatimit të dokumentit politik mbi të drejtat e njeriut dhe barazinë, duke u fokusuar në garantimin që politika, legjislacioni dhe standardet për aksesueshmërinë të jenë të integruara siç duhet, përfshirë edhe në hartimin e programeve të Politikës së Kohezionit. Kjo do të integrohet në aktivitetet e planifikimit nëpër sektorë dhe në zbatimin e investimeve të mekanizmit për reformë dhe rritje.

Zhvillimi dhe zbatimi i legjislacionit që lidhet me të drejtat e personave me aftësi të kufizuara do të monitorohet dhe raportohet. Mbështetja për bashkitë do të garantojë që kërkesat për kërkesat e aksesueshmërisë të respektohen plotësisht gjatë përgatitjes së projekteve të infrastrukturës, ndërsa një perspektivë e aksesueshmërisë dhe përfshirjes do të miratohet për përgatitjen e dokumenteve të planifikimit të zhvillimit lokal. Auditimet e ndikimit social do të shqyrtojnë mënyrën sesi politikat dhe planet publike marrin në konsideratë nevojat e personave me aftësi të kufizuara. Në përgjithësi, praktikat e përmirësuara të prokurimit do të marrin parasysh parimin e dizajnit universal dhe do të garantojnë që nuk ka pengesa për aksesueshmërinë për personat me aftësi të kufizuara. Praktikat e prokurimit me përgjegjësi sociale do të jenë, gjithashtu, të dobishme, pasi nxisin pjesëmarrjen ekonomike dhe mundësitë për personat me aftësi të kufizuara dhe rrisin cilësinë e shërbimeve mbështetëse.

Demokracia

Kapaciteti i institucioneve demokratike në Shqipëri për të funksionuar në përputhje me parimet e efikasitetit dhe llogaridhënies do të forcohet, duke rritur kështu besimin publik dhe besimin në institucionet demokratike. Do të ofrohet mbështetje për Parlamentin në rolin e tij mbikëqyrës, monitorues dhe përfaqësues. Një Komision Zgjedhor më efikas dhe i pajisur me kapacitete të plota do të garantojë që të gjithë qytetarët të mund të ushtrojnë të drejtat e tyre zgjedhore në mënyrë efektive dhe të nxisë pjesëmarrjen efektive dhe të qëndrueshme të qytetarëve.

Një media e lirë, e pavarur dhe pluraliste, e bazuar në lirinë e informacionit dhe të shprehjes, është një element thelbësor i çdo demokracie funksionale. Garantimi që të drejtat e njeriut respektohen në të gjithë sektorët dhe organet publike në të gjitha nivelet, në monitorimin dhe promovimin e respektimit të të drejtave themelore, do të kontribuojë në konsolidimin e vlerave demokratike brenda vendit. Forcimi i sektorit publik do të nxisë qeverisjen e mirë, një nga shtyllat/parimet e demokracisë. Rritja e transparencës në menaxhimin financiar publik, menaxhimin e borxhit, përafrimin fiskal dhe përmirësimin e praktikave të prokurimit kontribuojnë të gjitha në rritjen e transparencës dhe llogaridhënies në financat publike dhe rritjen e besimit të publikut, të cilat janë të domosdoshme për demokracinë.

Mbështetja e ofruar qeverisjeve lokale do të rrisë kapacitetin e tyre për të zbatuar parimet e qeverisjes së mirë, duke përfshirë parimet e transparencës, përfshirjes dhe pjesëmarrjes, efikasitetit, efektivitetit dhe llogaridhënies. Auditimet e ndikimit social bazohen në parimet e qeverisjes demokratike dhe çojnë në menaxhimin demokratik të burimeve publike dhe ofrimin e shërbimeve publike. Praktikat e prokurimit me përgjegjësi sociale mund të nxisin krijimin e pasurisë komunitare përmes pronësisë demokratike, duke çuar në demokraci ekonomike. Rritja e kapaciteteve në vlerësimin e ndikimit mjedisor do të kontribuojë, gjithashtu, në ndërtimin dhe konsolidimin e demokracisë mjedisore, përfshirë tranzicionin e gjelbër. Konsolidimi i sistemit të drejtësisë, përmirësimi i kushteve të sigurisë në burgje, promovimi i praktikave të drejtësisë restauruese, drejtësia për të miturit dhe modeli *Barnahus*, si dhe aksesi i barabartë në drejtësi dhe ndihmë ligjore, veçanërisht për grupet e cenueshme, do të promovojnë vlerat dhe parimet demokratike. Hartimi i përditësuar i burimeve strategjike do të hapë rrugën për përfshirjen demokratike në tranzicionin e gjelbër.

Sensitiviteti ndaj konflikteve, paqja dhe qëndrueshmëria

Qëndrueshmëria do të bazohet në tranzicionin e gjelbër nëpërmjet prezantimit të një kuadri rregullator të përditësuar që përmbush standardet e BE-së në sektorin minerar, duke marrë parasysh numrin e madh të operacioneve informale të nxjerrjes së mineraleve në shkallë të vogël që nuk janë të qëndrueshme. Konfliktet e mundshme midis komuniteteve lokale, SME-ve (ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme) dhe investitorëve do të adresohen në mënyrë proaktive, duke theksuar mundësitë që do të hapen përmes vendosjes së standardeve të larta shoqërore dhe mjedisore, dhe miratimi i paradigmave të ekonomisë qarkore dhe zgjidhjeve inovative do të garantojë mundësi të rëndësishme zhvillimi për komunitetet rurale lokale, duke garantuar përfitime konkrete në nivel komuniteti dhe duke ruajtur cilësinë mjedisore.

Ulja e rrezikut nga fatkeqësitë

Rregullimi dhe standardet e përmirësuara në sektorin e minierave do të zvogëlojnë rreziqet në miniera. Ruajtja dhe ripërdorimi i mbetjeve nxjerrëse dhe të përpunimit, në kontekstin e ekonomisë qarkore, janë një hap i rëndësishëm drejt parandalimit dhe uljes së rreziqeve.

3.4. Supozimet dhe rreziqet e jashtme

Supozime të jashtme:

- Angazhimi politik i qëndrueshëm, stabiliteti institucional dhe koordinimi efektiv midis palëve të interesit për zbatimin e suksesshëm të reformave dhe procesit të përafrimit me *acquis*-in e BE-së.

- Burime të mjaftueshme financiare dhe teknike në dispozicion për të mbështetur ndërtimin e kapaciteteve në sektorin publik, dhe ekzistenca e strukturave administrative dhe organizative të qëndrueshme.

- Profesionistët e drejtësisë dhe nëpunësit civilë të angazhuar aktivisht në iniciativat e ndërtimit të kapaciteteve dhe proceset e reformës, me një kapacitet institucional për të përthithur dhe ruajtur ndryshimet.

- Bashkitë dhe organet e qeverisjes të angazhuara për të ndjekur modelet e BE-së dhe që koordinimi ndërqeveritar të jetë efektiv.

- Reformat në menaxhimin financiar publik dhe prokurim varen nga miratimi në kohë i kuadrit të nevojshëm ligjor dhe angazhimi afatgjatë i qeverisë.

- Janë vendosur treguesit përfundimtarë për kapitullin 22.

- Ekziston një interes i lartë dhe i qëndrueshëm i tregjeve evropiane për produktet e nxjerrjes, përpunimit dhe riciklimit të lëndëve të para kritike (CRM).

- Qeveria e Shqipërisë mbetet plotësisht e angazhuar për përgatitjen/përditësimin dhe përafrimin e politikave dhe kuadrit ligjor lidhur me CRM-në.

Kategoria	**Rreziqet**	**Probabiliteti (i lartë/ mesatar/ i ulët)**	**Ndikimi (I lartë/ mesatar/ i ulët)**	**Masat zbutëse**
3-Për njerëzit dhe organizatën	Mungesa e vullnetit të qëndrueshëm politik për të zbatuar reformat në drejtësi, për të ruajtur pavarësinë e institucioneve dhe për të integruar në mënyrë të qëndrueshme të drejtat themelore dhe parimet e barazisë.	Mesatar	I lartë	Angazhimi i vazhdueshëm me palët kyçe politike dhe monitorimi i rregullt nga BE-ja për të siguruar angazhimin ndaj objektivave të reformës. Angazhimi i vazhdueshëm me organet e qeverisjes qendrore dhe lokale për të garantuar respektimin e të drejtave themelore.
3-Për njerëzit dhe organizatën	Stafi i pamjaftueshëm në organet publike dhe institucionet e pavarura mund të pengojë aftësinë e tyre për të përfituar plotësisht nga aktivitetet e ndërtimit të kapaciteteve.	Mesatar	Mesatar	Analiza vjetore e ngarkesës së punës dhe monitorimi i vazhdueshëm i procesit të plotësimit me personel kryhen nga të gjitha institucionet dhe strukturat për të garantuar nivelet optimale të kapacitetit. Gjithashtu, politika e mbajtjes dhe rekrutimit të stafit është përforcuar më tej.
2-Për planifikimin, proceset dhe sistemet	Mekanizmat e dobët të koordinimit midis agjencive të ndryshme, si në nivel qendror edhe lokal, dhe mungesa e platformave të përbashkëta të të dhënave mund të pengojnë efektivitetin e hetimeve dhe inspektimeve të përbashkëta të synuara për të luftuar krimin e organizuar, aktivitetet financiare, kibernetike dhe mjedisore të paligjshme.	Mesatar	Mesatar	Procedurat e koordinimit dhe komunikimit ndërinstitucional po vlerësohen, miratohen dhe monitorohen rregullisht. Përmirësimet identifikohen dhe zbatohen sipas nevojës për të garantuar bashkëpunim më të fortë midis agjencive, duke rritur aftësinë e tyre për të kryer hetime dhe inspektime të përbashkëta në luftën kundër aktiviteteve të paligjshme mjedisore.
3-Për njerëzit dhe	Rezistenca ndaj ndryshimit midis	I ulët	I ulët	Bashkëpunimi me homologët e BE-së do të ndihmojë në

organizatën	deputetëve dhe stafit mund të pengojë përpjekjet për qeverisje të hapur.			vendosjen e parimeve të qeverisjes së hapur si prioritet dhe në tejkalimin e rezistencës.
2-Për planifikimin, proceset dhe sistemet	Bashkëpunimi i dobët midis Autoritetit të Mediave Audiovizive (AMA) dhe medias.	Mesatar	Mesatar	AMA-s dhe medias do t'u ofrohen procedura bashkëpunimi dhe udhëzime për të marrë masa që të përmirësojnë etikën mediatike në praktikë, të zbatuara përmes rritjes së monitorimit.
1-Mjedisi i jashtëm	Mungesa e kohës ose e interesit të nëpunësve civilë për të marrë pjesë në aktivitetet e propozuara të trajnimit dhe ndërtimit të kapaciteteve.	I lartë	I ulët	Aktivitetet e trajnimit dhe ndërtimit të kapaciteteve janë të akredituara, ofrohen profesionalisht, sigurojnë stimuj të përshtatshëm për nëpunësit civilë dhe ofrohen nëpërmjet modaliteteve fleksibël të pjesëmarrjes.
1-Mjedisi i jashtëm	Bashkëpunimi midis qeverisjes qendrore dhe lokale vazhdon përmes funksionimit të qetë të Këshillit Konsultativ.	I ulët	I lartë	Ruajtja e kanaleve të qarta dhe të strukturuara të komunikimit.
2-Për planifikimin, proceset dhe sistemet	Vonesa në miratimin e legjislacionit të nevojshëm ose akteve nënligjore që ndikojnë në negociatat e anëtarësimit.	Mesatar	Mesatar	Garantimi i angazhimit dhe konsultimit të hershëm me të gjitha palët përkatëse për të ndërtuar konsensus dhe garantuar pjesëmarrjen e tyre aktive në procesin e hartimit të ligjit. Ofrimi i mbështetjes teknike për të siguruar përparimin e qetë të të gjitha akteve ligjore të planifikuara, duke përfshirë konsultimet dhe vlerësimet e ndikimit rregullator.
3-Për njerëzit dhe organizatën	Rezistenca e stafit ndaj inovacionit të sjellë nga zhvillimi teknologjik.	Mesatar	Mesatar	Ofrimi i mbështetjes teknike për të garantuar përparimin e qetë të të gjitha akteve ligjore të planifikuara, duke përfshirë konsultimet dhe vlerësimet e ndikimit rregullator.
3 Për njerëzit dhe organizatën	Nivelet e pamjaftueshme të stafit, normat e larta të rotacionit dhe mungesa e kapaciteteve teknike midis institucioneve të përfituesve përkatëse shqiptarë, që mund të pengojnë aftësinë e tyre për të përthithur në mënyrë efektive mbështetjen e ofruar nga ndërhyrjet, duke çuar në vonesa dhe joefikasitet.	Mesatar	Mesatar	Qeveria e Shqipërisë është e angazhuar në zbatimin e masave të politikës për mbajtjen e stafit, të cilat janë në vijim. Ofrimi i asistencës teknike të synuar dhe programeve të ndërtimit të kapaciteteve për të përmirësuar aftësitë dhe njohuritë e stafit përkatës. Kryhen vlerësime të rregullta të niveleve të plotësimit me personel dhe kapaciteteve teknike të institucioneve të përfituesve shqiptarë përkatës, për të identifikuar fushat ku nevojitet mbështetje shtesë.

3- Për njerëzit dhe organizatën	Përgjegjësitë institucionale për kërkimin dhe shfrytëzimin e materialeve kritike/strategjike të papërpunuara (CRM) nuk janë të qarta. Bashkëpunimi midis institucioneve shqiptare në zbatimin e veprimit është i dobët, duke çuar në vështirësi dhe vonesa.	Mesatar	I lartë	Veprimi do të ndihmojë në hartimin e një udhërrëfyesi për përgatitjen e materialeve kritike/strategjike të papërpunuara (CRM/SRM), duke qartësuar rolet dhe përgjegjësitë e organeve publike. Veprimi do t'i kushtojë vëmendje të veçantë nxitjes së bashkëpunimit dhe koordinimit midis institucioneve aktive në këtë sektor.
5-Për komunikim dhe informacion	Interesi i pamjaftueshëm nga aktorët e sektorit privat, industria evropiane dhe aktorë të tjerë për të investuar në sektorin e lëndëve të para kritike në Shqipëri.	Mesatar	Mesatar	Veprimi do të mbështesë krijimin e një qendre të hapur kërkimore për të përhapur informacion mbi mundësitë e rëndësishme për zhvillimin e biznesit dhe për të ofruar mbështetje për *start-up*-et e reja ose ekzistuese në sektorin e lëndëve të para kritike (CRM). Rrjeti i krijuar i investimeve do të mbështesë përgatitjen e projekteve industriale të konsoliduara dhe do të krijojë mundësi për zhvillim biznesi.

4. RREGULLIMET E ZBATIMIT

4.1 Marrëveshjet e financimit

Për të zbatuar këtë veprim, do të nënshkruhet një marrëveshje financimi me Republikën e Shqipërisë.

4.2 Periudha treguese e zbatimit

Periudha treguese e zbatimit operacional të këtij veprimi, gjatë së cilës do të kryhen aktivitetet dhe do të zbatohen kontratat dhe marrëveshjet përkatëse, është deri në 72 muaj nga data e nënshkrimit të marrëveshjes së financimit (dhe letra njoftuese ose shkëmbimi i letrave për këstet e mëvonshme vjetore buxhetore). Zgjatjet e periudhës së zbatimit mund të bien dakord nga zyrtari përgjegjës i autorizuar i Komisionit në raste të arsyeshme dhe të justifikuara.

4.3. Modalitetet e zbatimit

Komisioni do të garantojë që të respektohen rregullat dhe procedurat e duhura të BE-së për ofrimin e financimit për palët e treta, duke përfshirë procedurat e shqyrtimit, kur është e nevojshme, dhe përputhshmërinë e veprimit me masat kufizuese të BE-së[28].

4.3.1 Menaxhimi i drejtpërdrejtë (grantet)

4.3.1.1 Grantet për bashkëpunim institucional

a) Qëllimi i grantit/granteve

Pjesë e rezultatit 1 dhe rezultatit 2 do të zbatohet përmes një granti për bashkëpunim institucional (grant binjakëzimi).

b) Lloji i aplikantëve të synuar

Aplikantët duhet të jenë administrata të shteteve anëtare të BE-së ose organe të mandatuara prej tyre.

[28] Shihni Hartën e Sanksioneve të BE-së. Harta e sanksioneve është një mjet IT për identifikimin e regjimeve të sanksioneve. Burimi i sanksioneve rrjedh nga aktet ligjore të botuara në Fletoren Zyrtare (OJ/FZ). Në rast të një mospërputhjeje midis akteve ligjore të botuara dhe përditësimeve në faqen e internetit, versioni i Fletores Zyrtare do të ketë përparësi.

4.3.2 Menaxhimi i drejtpërdrejtë (prokurimi)

Prokurimi, i kombinuar me modalitete të tjera zbatimi, do të kontribuojë në pjesën e rezultateve 1 dhe 2.

4.3.3 Menaxhimi i tërthortë me një entitet të vlerësuar sipas kolonës [29]

Një pjesë e këtij veprimi, lidhur me fushën e mbështetjes 1, mund të zbatohet përmes menaxhimit të tërthortë me një entitet të vlerësuar sipas kolonës, i cili do të përzgjidhet nga shërbimet e Komisionit, duke përdorur kriteret e mëposhtme:

- Njohuri dhe ekspertizë të provuar në fushën e drejtësisë për të miturit; gjykim me kusht; të drejtat e njeriut, barazia dhe Kartën e të Drejtave Themelore; demokracia; bashkëpunimi policor dhe gjyqësor, duke përfshirë atë midis Bashkimit Evropian dhe Shqipërisë; ose luftimi i rrjeteve të krimit të organizuar, korrupsionit të nivelit të lartë dhe pastrimit të parave.
- Një histori suksesi dhe kapacitet për të zhvilluar marrëdhënie të mira pune me partnerë lokalë dhe ndërkombëtarë.
- Kapacitet operacional dhe logjistik i provuar dhe ekspertizë në fushat përkatëse.

Zbatimi nga këta entitete përfshin kontributin në arritjen e rezultatit 1 dhe produkteve përkatëse.

Një pjesë e këtij veprimi mund të zbatohet përmes menaxhimit të tërthortë me Agjencinë Austriake të Zhvillimit (ADA/AAZH). Ky zbatim përfshin pjesën e veprimit që lidhet me monitorimin e vetingut gjyqësor. Entiteti i parashikuar është përzgjedhur, duke përdorur kriteret e mëposhtme: përvoja në zbatimin e Operacionit Ndërkombëtar të Monitorimit të procesit aktual të vetingut në Shqipëri, ekspertizë teknike, kapacitet operacional dhe kapacitet i provuar për të kryer punën e pritshme në kohë dhe me rezultate të kënaqshme.

Komisioni autorizon që shpenzimet e kryera, në kuadër të mbështetjes për Operacionin Ndërkombëtar të Monitorimit të njihen si të pranueshme që nga data 1 shtator 2025, për shkak të natyrës së tyre sensitive dhe prioritetit të lartë.

Në rast se entiteti i parashikuar do të duhet të zëvendësohet, shërbimet e Komisionit mund të përzgjedhin një entitet zëvendësues duke përdorur të njëjtat kritere. Nëse entiteti zëvendësohet, vendimi për zëvendësimin duhet të jetë i arsyetuar.

Një pjesë e këtij veprimi, lidhur me fushën e mbështetjes 2, mund të zbatohet përmes menaxhimit të tërthortë me një entitet të vlerësuar sipas kolonës, i cili do të përzgjidhet nga shërbimet e Komisionit duke përdorur kriteret e mëposhtme:

- Njohuri dhe ekspertizë të provuar në fushën e zhvillimit të kapaciteteve të shërbimit civil; sistemet e menaxhimit të burimeve njerëzore; qeverisja lokale dhe zhvillimi territorial i integruar; mbrojtja e të dhënave; auditimi i jashtëm; statistikat zyrtare; garancia për fëmijë; kultura; ose barazia gjinore.
- Një histori suksesi dhe kapacitet për të zhvilluar marrëdhënie të mira pune me partnerë lokalë dhe ndërkombëtarë.
- Kapacitet operacional dhe logjistik i provuar dhe ekspertizë në fushat përkatëse.

Zbatimi nga këta entitete përfshin kontributin në arritjen e rezultatit 2 dhe produkteve përkatëse.

Një pjesë e këtij veprimi, lidhur me fushën e mbështetjes 3, mund të zbatohet përmes menaxhimit të tërthortë me një entitet të vlerësuar sipas kolonës, i cili do të përzgjidhet nga shërbimet e Komisionit duke përdorur kriteret e mëposhtme:

- Njohuri dhe ekspertizë të provuar në fushën e CRM-së, duke përfshirë kuadrin politik, hartëzimin, ndikimin social dhe mjedisor, investimet, kërkimin dhe inovacionin.
- Një histori suksesi dhe kapacitet për të zhvilluar marrëdhënie të mira pune me partnerë lokalë dhe ndërkombëtarë.
- Kapacitet operacional dhe logjistik i provuar dhe ekspertizë në fushat përkatëse.

---

[29] Nënshkrimi i një marrëveshjeje kontributi me entitetin e përzgjedhur është i lidhur me përfundimin e vlerësimit të nevojshëm sipas kolonës.

Zbatimi nga këta entitete përfshin kontributin në arritjen e rezultatit 3 dhe produkteve përkatëse.

4.3.4 Ndryshimet nga menaxhimi i tërthortë në menaxhimin e drejtpërdrejtë (dhe anasjelltas) për shkak të rrethanave të jashtëzakonshme

Nëse modaliteti i zbatimit nën menaxhimin e drejtpërdrejtë, siç përcaktohet në seksionin 4.3.1.1 (grante për bashkëpunim institucional) dhe në seksionin 4.3.2 (prokurimi), nuk mund të zbatohet për shkak të rrethanave jashtë kontrollit të Komisionit, do të përdoret modaliteti i zbatimit përmes menaxhimit të tërthortë me një entitet të vlerësuar sipas kolonës, sipas seksionit 4.3.3.

Nëse modaliteti i zbatimit nën menaxhimin e tërthortë, lidhur me auditimin e jashtëm dhe mbrojtjen e të dhënave, siç përcaktohet në seksionin 4.3.3, nuk mund të zbatohet për shkak të rrethanave jashtë kontrollit të Komisionit, do të përdoret modaliteti i zbatimit përmes granteve (grante për bashkëpunim institucional) sipas elementeve të binjakëzimit të granteve, të përcaktuara në seksionin 4.3.1.1.

Nëse modaliteti i zbatimit nën menaxhimin e tërthortë, siç përcaktohet në seksionin 4.3.3, duke përjashtuar pjesën që lidhet me auditimin e jashtëm dhe zhvillimin territorial të integruar, nuk mund të zbatohet për shkak të rrethanave jashtë kontrollit të Komisionit, do të përdoret modaliteti i zbatimit përmes prokurimit nën menaxhimin e drejtpërdrejtë sipas elementeve të përcaktuara në seksionin 4.3.2.

4.4. Fusha e përfitueshmërisë gjeografike për prokurimin dhe grantet – vetëm nëse do të përdoren prokurimi ose grantet

Përfitueshmëria gjeografike në lidhje me vendin e themelimit për pjesëmarrje në procedurat e prokurimit dhe dhënies së granteve, si dhe në lidhje me origjinën e furnizimeve të blera, siç përcaktohet në aktin themelor dhe dokumentet kontraktuale përkatëse, do të zbatohet, duke iu nënshtruar dispozitave të mëposhtme. Zyrtari autorizues përgjegjës i Komisionit mund të zgjasë përfitueshmërinë gjeografike bazuar në urgjencë ose në mungesën e shërbimeve në tregjet e vendeve ose territoreve përkatëse, ose në raste të tjera të arsyetuara siç duhet ku zbatimi i rregullave të përfitueshmërisë do ta bënte realizimin e këtij plani veprimi të pamundur ose jashtëzakonisht të vështirë (neni 28(10) i Rregullores NDICI*/IFZHBN (instrumenti i fqinjësisë, zhvillimit dhe bashkëpunimit ndërkombëtar).*

4.5. Buxheti indikativ

Buxheti Indikativ	**Kontributi i BE-së 2025 (euro)**	**Kontributi i BE-së 2026 (euro)**	**Kontributi i BE-së 2027 (euro)**	**Kontributi total i BE-së 2025–2027 (euro)**
		Modalitetet e zbatimit		
Metodat e zbatimit – shihni seksionin 4.3				
Grantet – (menaxhim i drejtpërdrejtë) shihni seksionin 4.3.1		8,000,000.00		8,000,000.00
Prokurimi (menaxhim i drejtpërdrejtë – sipas seksionit 4.3.2)	16,563,000.00	6,250,000.00	12,000,000.00	32,813,000.00
Menaxhimi i tërthortë me entitete të vlerësuara sipas shtyllave – shihni seksionin 4.3.3	17,000,000.00	15,750,000.00	26,437,000.00	59,187,000.00
Vlerësimi – shihni seksionin 5.2	E pazbatueshme	E pazbatueshme	E pazbatueshme	E pazbatueshme
Auditimi dhe verifikimi – shih seksionin 6	E pazbatueshme	E pazbatueshme	E pazbatueshme	E pazbatueshme
Komunikimi strategjik dhe diplomacia publike – shih seksionin 7	E pazbatueshme	E pazbatueshme	E pazbatueshme	E pazbatueshme

Kontigjencat	E pazbatueshme	E pazbatueshme	E pazbatueshme	E pazbatueshme
Totali	**33,563,000.00**	**30,000,000.00**	**36,437,000.00**	**100,000,000.00**

5. MATJA E PERFORMANCËS

5.1 Monitorimi dhe raportimi

Aktivitetet e monitorimit të kryera për këtë veprim do të synojnë të identifikojnë sukseset, problemet dhe/ose rreziqet e mundshme, në mënyrë që të merren masat korrigjuese në kohën e duhur. Të dyja llojet e monitorimit të brendshëm do të kryhen në mënyrë gjithëpërfshirëse, duke përfshirë aktorët kyç.

Monitorimi i brendshëm

Monitorimi teknik dhe financiar i përditshëm i zbatimit të këtij veprimi ose pjesëve të veprimit, do të jetë një proces i vazhdueshëm dhe pjesë e përgjegjësive të partnerëve zbatuese dhe të Komisionit.

Monitorimi i jashtëm

Sipas rregullave dhe procedurave të Komisionit, Komisioni mund të kryejë monitorim shtesë nëpërmjet konsulentëve të jashtëm të pavarur të angazhuar nga Komisioni. Monitorimi i jashtëm mbështetet nga të dyja llojet e monitorimit të brendshëm të përshkruara më sipër.

5.2 Vlerësimi

Komisioni mund të kryejë një vlerësim afatmesëm, përfundimtar ose *ex post* për këtë veprim ose pjesë të veprimit. Në rast se një vlerësim afatmesëm ose përfundimtar nuk është parashikuar, Komisioni, gjatë zbatimit, mund të vendosë të kryejë një vlerësim të tillë për arsye bindëse, qoftë me vendimin e tij, qoftë me iniciativë të qeverisë së Shqipërisë. Sipas udhëzimeve të *Better Regulation* (Rregullimit më të Mirë)[30], vlerësimet mund të identifikohen si rezultat i vendimeve të reja strategjike ose reagimeve të rëndësishme (negative) mbi performancën (p.sh. probleme në zbatim, gjetje nga rezultatet e monitorimit, ankesa ose shkelje, raporte auditimi).

Në frymën e partneritetit, shërbimet e Komisionit dhe qeveria e Shqipërisë, si dhe aktorë kyç të tjerë, mund të kryejnë, gjithashtu, vlerësime të përbashkëta.

Qeveria e Shqipërisë dhe aktorët e tjerë kyç do të kontribuojnë dhe do të sigurojnë informacionin e nevojshëm për ushtrimet e ndryshme të vlerësimit. Pas dakordësisë midis palëve, raportet e vlerësimit mund të bëhen publike për të lejuar aktorët përkatës, duke përfshirë përfaqësuesit e shoqërisë civile, të shprehin mendimet e tyre, duke kontribuar kështu në funksionin e llogaridhënies së vlerësimit.

Si rezultat i një vlerësimi, dhe kur është e nevojshme, në marrëveshje me qeverinë e Shqipërisë, Komisioni dhe partneri zbatues vendosin së bashku për veprimet pasuese që duhen ndërmarrë dhe çdo rregullim të nevojshëm, duke përfshirë, nëse specifikohet, riorientimin e komponentëve përkatës.

5. AUDITIMI DHE VERIFIKIMET

Pa cenuar detyrimet që zbatohen për kontratat e lidhura për realizimin e ndërhyrjeve në kuadër të këtij veprimi, Komisioni, mbi bazën e një vlerësimi të rrezikut, mund të kontraktojë auditime ose detyra verifikimi të pavarura për një ose më shumë kontrata ose marrëveshje të lidhura për ndërhyrje ose pjesë të tyre që rrjedhin nga ky veprim.

6. KOMUNIKIMI STRATEGJIK DHE DIPLOMACIA PUBLIKE

Të gjitha entitetet që zbatojnë ndërhyrje të jashtme të financuara nga BE-ja kanë detyrimin kontraktual që të informojnë audiencat përkatëse mbi mbështetjen e Bashkimit për punën e tyre, duke vendosur emblemën e BE-së dhe një deklaratë të shkurtër për financimin, sipas rastit, në të gjitha materialet e komunikimit që lidhen me ndërhyrjet përkatëse. Për këtë qëllim, ato duhet të respektojnë udhëzimet e dhëna në dokumentin udhëzues të vitit 2022, *Komunikimi dhe rritja e vizibilitetit të BE-së: Udhëzime për veprimet e jashtme* (ose çdo dokument pasues).

[30] Udhëzime *Better Regulation* (Rregullimit më të Mirë), SWD(2021) 305, përfundimtar.

Ky detyrim do të zbatohet njëlloj, pavarësisht nëse ndërhyrjet përkatëse zbatohen nga Komisioni, vendi partner, ofruesit e shërbimeve, përfituesit e granteve apo entitete të besuara ose të deleguara si agjencitë e OKB-së, institucionet financiare ndërkombëtare dhe agjencitë e shteteve anëtare të BE-së. Në çdo rast, një referencë për detyrimet kontraktuale përkatëse duhet të përfshihet në marrëveshjen për financim, kontratat e prokurimit dhe të granteve, si dhe në marrëveshjet e kontributeve.